

gruodis/december 1976



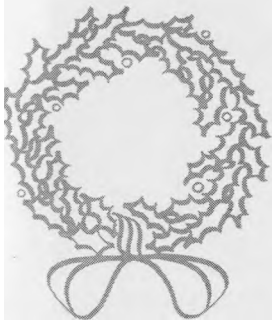
laiškas lietuviams



KĄ MUMS KALBA KALĖDOS?	363	T. J. Beleckas, S.J.
TOLERANCIJA NAUJOJO TESTAMENTO ŠVIESOJE (II)	364	Alfonsas Grauslys
MINTIS DIALEKTIŅIAME ŽAISME (X)	367	Feliksas Jucevičius
MŪSŲ ŽVAKĖS ŠVIES KŪRĖJO RANKOJ (eilėr.)	371	G. von Le Fort
VELNIAS LIET. PASAKOSE IR VOKIEČIŲ DIEVAS ODINAS	373	V. Bagdanavičius, MIC
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS	381	Redakcija
A.A. KAZIMIERAS PEČKYS, S.J.	382	Redakcija
VEDYBOS — ŠEIMŲ LAIMĖ IR NELAIMĖ	383	Vytautas Kąsnis
KALBA	386	J. Vaišnys, S.J.
JAUNIMAS — RELIGIJA?	388	Rasa Lukoševičiūtė
TĖVYNĖJE	390	D. ir G. Vakariai
FILMAI	392	J. Prunskis
1976 M. “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” TURINYS	394	Redakcija

Vidurinių puslapių iliustracijos — Rasos Arbatės darbų nuotraukos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.



Laiškai lietuviams

*Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo vienatini Sūnų,
kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą.
Dievas gi nesiuntė savo Sūnaus į pasaulį, kad jis pasaulį pasmerktų, bet kad
pasaulis per jį būtų išgelbėtas. Kas jį tiki, tas nebus pasmerktas, o kas
netiki, jau yra nuteistas už tai, kad netiki viengimio Dievo Sūnaus.
Teismo nuosprendis yra toksai: atėjo šviesa į pasaulį, bet žmonės labiau
mylėjo tamsą, nei šviesą, nes jų darbai buvo pikti. Kiekvienas nedorėlis
neapkenčia šviesos ir neina į šviesą, kad jo darbai aiškėtų neišeitų.
O kas vykdo tiesą, tas eina į šviesą, kad išryškėtų, jog jo darbai
atlikti Dieve (Jn 3, 16-21).*

*Šis gražus šv. Jono evangelijos gabaliukas derinasi su tais iš
dangaus pasigirdusio himno žodžiais, kai gimė Išganytojas: "Ramybė
žemėje geros valios žmonėms!" Mums visiems šiandien reikia daug šviesos,
kad atrastume ramybę ir taiką. Vienintelė tam sąlyga – gera valia.*

*Tad, sveikindami visus mieluosius skaitytojus, bendradarbius
bei rėmėjus Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga, linkime geros valios,
kuri visiems atneš šviesą, ramybę ir taiką.*

*"Laiškų lietuviams" leidėjai, redakcija ir
administracija*



D. Blauzdžiūnaitės nuotrauka

KĄ MUMS KALBA KALĖDOS?

T. J. BELECKAS, S.J.

Prieš daug metų, dar laisvoj Lietuvoj, kartą važiuodamas traukiniu, sėdėjau šalia vidutinio amžiaus vyriškio, kuris rymojo prie lango ir susikaupęs skaitė kažkokią knygą. Tik po geros valandėlės jis liovėsi skaitęs ir susimąstęs, tiesiog į mane žiūrėdamas, kreipėsi su klausimu: "Pasakykite man, kunige, kokia yra pagrindinė mintis, kurią žmonijai atnešė visos keturios evangelijos?" Toks staigus paklausimas mane iškart apstulbino ir galvoje ieškojau tinkamo atsakymo, bet tas vyriškis man užbėgo už akių ir tarė: "Gerai, Tėveli, aš jums tuoj pasakysiu! Štai, mano galva, visų evangelijų branduolys: žmogau, tu gali gyventi, kaip nori; gali melstis ar ne, eiti į bažnyčią ar ne, gali gyventi pagal savo užgaidas, bet žinok — Dievas vis tiek tave myli!"

Tai buvo kalėdinis metas ir, sakyčiau, kalėdinis atsakymas į jo paties klausimą. Taip, Dievas myli visus žmones, visas tautas, be išimties. Atrodo, kad Jo meilei nėra ribų: ji visuotinė ir gili, neišsemiamą. Dievas taip numylėjo pasaulį ir žmoniją, kad net atsiuntė savo vienatinį Sūnų, kad Jis atnašautų auką už žmonijos suklydimus. Tokia yra Dievo meilė, ir tokiai meilei reikėjo paties Dievo, nes Jo vardas yra Meilė, Jo galybė — taip pat Meilė.

Kalėdų metu dažnai girdime ir skaitome žodžius: "Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų". Tai sako, kad Kalėdos kalba daugiau, negu mes matom, girdim ir jaučiam. Kalėdos yra daugiau, negu malonus švelnutėlis kūdikio užgimimas, daugiau, negu paslaptinga žvaigždė, piemenėliai, skubą per kalnelius, daugiau, negu giesmės ir muzika nakties metu. Visa tai, kas parašyta ar kalbėta, yra tik išorės ženklai, kurie pirštu rodo viso įvykio branduolį, ir tas branduolys, tas centras, yra niekas kita, kaip: *Dievas tapo kūnu*. Jis nužengė iš dangaus savo kūrinio pavidale, norėdamas atnešti žmonijai visiems laikams prižadėtą išganymą.

Iš tikro, kas būtų iš Kalėdų, jei pats Dievas nebūtų nusilenkęs ir nebūtų pabučiavęs žmonijos veido taikos ir susitaikymo ženkla? Žmonijai reikėjo vieno dalyko — jai reikėjo Kristaus, Išganytojo, jai reikėjo atleidimo. Tik pats Dievas galėjo duoti tokį visuotinį atleidimą. Tik Dievas galėjo užtarti — nes Jis pats yra žmogus; užtarti sėkmingai — nes Jis yra taip pat Dievas. Taip, žmonijai reikėjo Dievo rankos, ištiestos gelbėti iš amžinos pražūties.

Bet žmonijai reikėjo daug daugiau, negu atleidimo. Jai reikėjo pažinti Dievo kelią, pažinti tiesų kelią į patį Dievą. Gimęs Dievas-Žmogus tai mus pamokė ir savo pamokymus pradėjo nuo prakartėlės.

Štai ką sako Kalėdos: tai nėra vien Dievas prakartėlėje, bet Dievas žmonių širdyse, žmonių gyvenime. Pirmosios Kalėdos pranešė Dievo užgimimą Betliejuje, o kiekvienos kitos Kalėdos turi priminti, kad Dievas turi atgimti žmogaus gyvenime.

Tad Betliejus nėra koks miręs įvykis iš tolimos praeities. Tas įvykis kartojasi su kiekvienu žmogumi, kur jis bebūtų. Kristus ir šiandien ateina į žmogaus sielos užėigą. "Aš esu Kelias, Tiesa ir Gyvenimas". Kristus gali nuveikti didelius dalykus tiems, kurie Jį iš širdies priima į save. Visais amžiais Kristus darė ir daro dievišką atmainą žmogaus gyvenime. Todėl su kiekvienom Kalėdom Kristaus dvasia vėl turi sužibėti žmogaus gyvenime, nušvisti nauju spindėjimu.

Kai Kalėdos ateina, daugelis mūsų jaučiame, kad mums stoka drąsos prisiartinti prie prakartėlės. Mums daros gėda, nes čia matom tiek daug neturto, o mes esame taip prisirišę prie prabangos. Mums gėda matyti tiek nuolankumo, mes juk esame pilni išdidumo ir trokštame garbės. Mums gėda matyti tiek gilaus tikėjimo — mes gi esame pilni abejonių, mūsų žingsniai netikri.

Turim vėl išmokti klūpėti prie prakartėlės, bent Kalėdų metu, ir tylioj valandėlėj

TOLERANCIJA NAUJOJO TESTAMENTO ŠVIESOJE (SI)

ALFONSAS GRAUSLYS

Svarstant tolerancijos klausimą, svarbu žinoti, kaip Jėzus Kristus elgėsi, susidūręs su moraliniu blogiu ar klaida. Ar rašytojas L. Tolstojus, remdamasis Viešpaties žodžiais "nesipriešink piktam žmogui" (Mt 5, 39), turėjo teisę tvirtinti, kad Jėzus Kristus iš savo sekėjų reikalavo absoliutinės tolerancijos, t.y. visiško pasyvumo ir nereagavimo į blogį?

JĖZAUS KRISTAUS ELGESYS IR MOKYMAI

Tolstojaus šio Šv. Rašto teksto aiškinimas nėra teisingas. Jeigu aplamai bet koki

bei susikaupime ieškoti ten gilesnio tikėjimo, grynios meilės ir nepalaužiamos vilties savo ateičiai.

Nėra dėl ko nuleisti rankų ir pasiduoti, taip sakant, likimui, jei Kalėdų švieselė ir šilima ims vėl blėsti mūsų tarpe rytoj, taip kaip buvo vakar, bet vis tiek mums džiugu žinoti, kad toji švieselė vis šviečia, vis spinduliuoja, kiekvienais metais, su kiekvienom grįžtančiom Kalėdom. Ir tada turim patirti patys: Dievas mus myli. Jis vis pasilieka su mumis ir atgaivina ateities darbams.

Taip turim kalbėti ir apie dabartinius laikus, apie mūsų pasaulį. Jei matom, kad aplink mus tebėra tiek daug blogybių, tiek tamsos, nenuleiskim rankų, bet dėkokime Dievui už aną Betliejaus švieselę, kuri mums davė pažinti, kaip blogas gali būti pasaulis, ir dar po tiek Kalėdų, tiek amžių. Turim dėkoti Dievui už kiekvieną mūsų kelio nušvietimą, ir dar tokiais laikais, kai pagundos kankina, kai sunkumai slegia pečius.

Matot, Kalėdos mus ragina susimąstyti, susitelkti, maldoje labiau susijungti su Dievu ir iš arčiau pažinti, kur glūdi mūsų jėgos, kur mūsų stiprybė ir suraminimas. Kalėdinis metas turi mums daug ką pasakyti — tik atverkime savo širdis ir prie prakartėlės pasiryškime: jei Dievas mus taip myli, tai ir mes mylėkime vieni kitus iš visos širdies.

tekstą aiškinant, reikia į jį žvelgti konteksto rėmuose, tai šiuo atžvilgiu šitas rašytojas labai nusikalto: jis ne tik nebandė pažvelgti į visas evangelijų vietas, kur Viešpats pasisako tolerancijos klausimais, bet ir savo paminėto teksto cituoja tik pirmąją pusę. O antroji šio teksto pusė sako: "Bet jei kas tave užgautų per dešinį skruostą, atsuk jam ir kairįjį" (Mt 5, 39). Ar ši antroji sakinio pusė nėra reagavimas į blogį? Taip, tai yra reagavimas, bet reagavimas kantrybės veiksmu, reagavimas į blogį gerumu.

Kad Viešpats blogio netoleravo (nors kai kada reagavo į jį tylėjimu, kuris ne kartą kalba balsiau už žodžius), tai rodo jo elgesys. Jis į neteisybę (neteisybę nepamokomą — piktos valios lydimą) reagavo tylėjimu. Jis tylėjo melagingai kaltinamas vyriausiojo kunigo teisme (Mt 26, 63 ir Mk 11, 50-61); jis tylėjo Erodo klausinėjamas: .. bet Jėzus jam neatsakinėjo" (Lk 23, 9), nes tasai vien pramogos, o ne tiesos ieškojo. Tačiau, pastatytas prieš Aną (iš evangelijos teksto ne visai aišku, ar tai įvyko prieš Aną, ar prieš Kajafą, A.G.) ir už vieną nieko neužgaunantį posakį gavęs iš tarno smūgį per veidą, Jėzus ramiai reagavo: "Jei pasakiau netiesą, įrodyk, kad tai netiesa, o jei tiesą, — kam mane muši?" (Jn 18, 23).

Suimamas Alyvų darže, suėmėjų vadovui Judui veidmainingai jį pabučiavus. Viešpats gerumu reagavo: "Bičiuli, ko atėjai?" (Mt 26, 50). Prikaltas prie kryžiaus jis meldėsi už savo kankintojus: "Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką darą" (Lk 23, 34).

Jis visur rodo meile persunktą toleranciją, kur piktos valios (to išankstinio nusistatymo dorovinio gėrio nepriimti, blogio neatsisakyti) nemato, o vien tik silpnybę. Todėl jis bendrauja, prie vieno stalo sėdasi su žydų dvasinių vadovų niekinamais muitininkais ir nusidėjėliais, nes, anot jo: "Ne sveikiesiems reikia gydytojo, bet ligoniams! Aš atėjau ne teisiųjų šaukti, o nusidėjėlių" (Mk 2, 17). Tokiais atvejais Viešpats prisi-

mena dar savo dangiškąjį Tėvą, kurs "leidžia savo saulei tekėti blogiesiems, siunčia lietų ant teisiųjų ir neteisiųjų" (Mt 5, 45).

Viešpats meilinga tolerancija ypač pasireiškė tada, kai fariziejai atvedė pas jį moterį, pagautą svetimausant, sakydami, kad Mozė liepė tokias užmušti akmenimis. Viešpats jų netolerantišką neapykantą nuginklavo, sakydamas: "Kas iš jūsų be nuodėmės, tegu pirmas sviedžia į ją akmenį" (Jn 8, 7). Ir jie vienas po kito pasišalino. Tokio gailestingumo apginta, nėra abejonės, kad ji prisikėlė naujam gyvenimui.

Niekas taip nepadeda pakęsti kitus, kaip toji mintis: jei visi apie mane, mano gyvenimą viską žinotų, tada gal ir manęs nepakęstų.

Tie visi, kuriuose Kristus matė gerą valią, t.y. nepasitenkinimą savo liūdna dvasios dabartimi, bei norą pasikeisti, prisikalti, galėjo pasitikėti jo žodžiais: "Ateinančio pas mane aš neatstumsiu" (Jn 6, 37), nes gera valia kaip tik yra pirmasis žingsnis į Dievą.

Antra vertus, Viešpats negalėjo pakęsti piktos, suktos valios veidmainių, užkietėjusių beširdiškume, Dievo namų niekintojų ir vaikų bei jaunimo piktintojų. Prieš juos visus jis aštriai pasisako, jiems grasina ir net fizinę jėgą panaudoja.

Tokios piktos valios atstovai, iš pasalų Kristų puolantieji, prieš jį žmones kurstantieji, jo suklupimo bei pražūties laukiantieji buvo fariziejai. Jiems terūpėjo sava, o ne Dievo garbė. Evangelijos yra perpintos Viešpaties susirėmimais su fariziejais ir jiems taikomais smerkimo žodžiais. Tik prisiminime didžiąją Viešpaties kalbą prieš Šv. Rašto aiškintojus ir fariziejus (Mt 23, 1-36). Toje kalboje jis smerkia juos, nes jie kalba bet nedaro; jie krauna žmonėms nepakeliamas naštas, jų patys nenešdami. Jie mėgsta žmonėms rodytis, mėgsta pirmąsias vietas pokyliuose ir sinagogose. Toje kalboje juos Viešpats vadina veidmainiais, aklais vadais, pabaltintais antkapiais — viduje pilnais nešvarumų, gyvatėmis, angių išperomis, būsimais pranašų žudikais, — ant kurių kris jų išlietas nekaltas kraujas... Viešpats taip smarkiai juos smerkė, jiems priekaištavo,

nes jų užkietėjusi piktame širdis jau buvo neprieinama meilei bei pasikeitimo galimybei. Tik tokie žodžiai tegalėjo vieną kitą jų, tartum perkūnas iš giedro dangaus, priversti atsibusti. Šie Viešpaties juos smerkiantieji tiesos žodžiai, ši "netolerancija" iš tikrųjų buvo didžioji jiems Viešpaties teikiama geradarybė. Tai buvo labai kartūs, bet vieninteliai vaistai, kurie jų vieną kitą galėjo pagydyti.

Viešpats netoleravo ir beširdžių, kaip rodo jo palyginimas apie beširdį skolininką (Mt 18, 23-35). Šiame palyginime vaizduojamas karalius, kurs dovanojo savo tarnui didelę skolą, o šis, nežiūrint maldavimo, nesutiko atidėti skolos tam, kuris jam buvo skolingas nedidelę sumą, ir jį įmėsdino į kalėjimą. Sužinojęs apie tokį beširdiškumą, karalius jam atšaukė dovanotąją skolą ir atidavė jį budeliams iki atiduos visą skolą. Kristus baigė palyginimą išpėjimu, kad "taip ir mano dangiškasis Tėvas padarys jums, jei kiekvienas iš tikros širdies neatleisite savo broliui" (Mt 18, 35). Tai reiškia, Dievas negali toleruoti beširdiškumo, negailestingumo ir neatlaidumo, nes tai didžiausieji nusikaltimai prieš Kristaus skelbiamą ir ugdomą meilės dvasią.

Kristus netoleravo ir šventyklos. Dievo namų, niekinimo. Atvykęs Jeruzalėn ir pamatęs tikinčiųjų kieme (kurs priklausė šventyklai) triukšmingą prekyvimą aukojimui skirtais gyvuliais, pinigų keitimą, susukęs iš virvių rimbą, jis išvijo visus, išvarė jų gyvulius, išbarstė pinigus, išvartė stalus, sakydamas: "Iš mano Tėvo namų nedarykite prekybos namų!" (Jn 2, 16). Tuo vieninteliu prievartos veiksmu (apie kurį visi keturi evangelistai rašo) jis pasipriešino fiziniam ir dvasiniam šventyklos teršimui. Niekas jam nepasipriešino, nes šventyklos vadovybė ir visi kiti jautėsi nusikalte. Jie negalėjo neprisiminti pranašų Izaijo ir Jeremijo kadaise sakyto ir jų šventuose raštuose užrašyto žodžių, kuriuos Viešpats pakartojo: "Mano namai vadinsis maldos namai", dar pridėdamas nuo savęs: "o jūs pavertėte juos plėšikų lindyne!" (Mt 21, 13).

Bet prieš nieką taip stipriai nepasisakė

Kristus, kaip prieš vaikų nedorais pavyzdžiais piktinimą, kuris nesuaugusius, taip dar neatsparius, demoralizuoja. Šitokiems piktintojams jis grasina mirties bausme, sakdamas: Kas papiktintų vieną iš tų mažutėlių, kurie mane tiki, tam būtų geriau, kad asilo sukamų girnų akmuo būtų užkabintas jam ant kaklo ir jis būtų paskandintas jūros gelmėje" (Mt 18, 5-6). Tą patį grasinimą kartoja ir Luko evangelija (Lk 17, 1-2). Čia evangelijose minimi "mažutėliai" ne būtinai reiškia kūdikius ar vaikus. Tokie "mažutėliai" gali būti ir visi dar dvasiškai nebaigę subręsti jaunuoliai, ir taip pat suaugusieji, kurie, gyvendami sveikos dorovinės atmosferos šeimoje ar aplinkoje, nėra su blogiu susidūrę ir su juo neįpratę kovoti. Kaip šių Kristaus grasinimų akivaizdoje galėtų pasiteisinti kriminalinių bei pornografinių filmų kūrėjai, kurie nekludomi kino ir televizijos paveikslais skatina nusikaltimus! Ką turėtų jausti, jų sąžinei pabudus, tos mokytojos (moterys!), kurios terorizuodamos lietuvių vaikus katalikiškos Lietuvos mokyklose, juos piktina, jiems vienintelį tikrą gyvenimo įprasminimą — Dievą bando atimti?

Toje pačioje šv. Mato evangelijos vietoje, lyg ir papiktinimo žalos baisumą pratęsdamas, Viešpats iš pavienio krikščionio reikalauja netoleruoti savame gyvenime visa to, kas jį piktina, t.y. kas jį gundo nusidėti, kas prisideda prie blogio išsivyravimo jo gyvenime (Mt 18, 8-9). Čia jis reikalauja aukščiausio radikalumo, sakdamas, kad verčiau reikia savą ranką ar koją nukirsti, verčiau akį išlupti, jeigu jie mums virsta išganyimo pavojumi, negu, išlikus nesužalotam, žūti. Šis Viešpaties reikalavimas niekada nebuvo raidiškai suprantamas, bet dvasiškai ir ta prasme, kad jei kuri nors mūsų gyvenimo aplinkybė mums būtų brangi, kaip ranka, koja ar akis, bet mus dvasiškai smukdytų, privalome tą gundančią aplinkybę, nors būtų labai sunku ir skaudu, pašalinti.

Palyginime apie nedėkingus svečius (Lk 14, 16-24) Kristus vaizduoja žmogų, pakvietusį daug svečių į savo ruošiamą puotą, bet, atėjus laikui puotauti, pakviestieji visokiais išsisukinėjimais pasiteisindami, į puotą neat-

vyko. Šeimininkas liepė tarnui kviesti bet ką iš gatvės į puotą. Dar esant vietos, šeimininkas liepė dar kartą tarnui išeiti, sakdamas: "Varu atvesk žmones, kad mano namai būtų pilni" (Lk 14, 23). Šiuos žodžius šv. Augustinas suprato, kaip Kristaus leidimą tikėjimo klausimais vartoti prievartą, tačiau niekada nesutiko su baudimu mirtimi tų, kurie skirtingai galvojo tikėjimo klausimais. Šventraščio aiškintojai šiandien tvirtina, kad Augustinas šį tekstą neteisingai suprato, nes visas Kristaus elgesys ir jo pagrindiniai palyginimai kalba apie religiška ar nereligiškai nusiteikusiųjų toleranciją. Šiame palyginime, anot aiškintojų, svečių pakvietimai reiškia žmonėms teikiama Dievo malonė.

O žodžiai "varu atvesk žmones" reiškia Dievo malonės triumfą, kuri gali priartinti į save ir nepasiruošusius žmones. Tokią aiškinamąją pastabą prie šio teksto prideda Jeruzalės Biblija, vienas kritiškiausių Šv. Rašto vertimų. Juk žinome netikėtus atsivertimus ar netikinčių ligonių stebuklingą pagijimą Liurde... O pagaliau yra ir tokių atvejų, kai pradžioje kuris netikintis moraliai spaudžiamas, po to su gauta tikėjimo malone sutinka, ir toji pradinė "prievarta" virsta laisvu pasisakymu už tikėjimą.

Kad Kristus norėjo laisvo žmonių apsisprendimo už jį, kad buvo priešingas prievartai ir netolerantiškų nuotaikų netoleravo, tai įrodo šis įvykis. Kai Samarijos kaimo gyventojai nesutiko Jėzui leisti pas save sustoti, tada du mokiniai sušuko: "Viešpatie, jei nori, mes liepsime ugniai kristi iš dangaus ir juos sunaikinti!" Bet jis atsisukęs sudraudė juos (Lk 9).

Kristaus toleranciją gal būt, labiausiai parodo jo palyginimas apie rauges (Mt 13, 24-30). Šiame palyginime Kristus kalba apie sėją, pasėjusį gerą sėklą, kuriai augant, pasirodė ir prieš pasėtos raugės. Tarnams besisiūlant rauges išrinkti, šeimininkas atsakė: "Ne, kad kartais, rinkdami rauges, neišrautumėte kartu su jomis ir kviečių. Palikite abejus augti iki piūčiai.. ." Šis palyginimas rodo ir vieną tos tolerancijos piktiesiems pagrindą: nedorieji turi ir artimųjų. Išrovus pirmuosius, ne kartą vienaip ar ki-

taip bus skaudžiai paliesti ir antrieji. Antra vertus, nėra taip lengva neklaidingai nuspręsti, kas yra geras, o kas nedoras; kas yra kvietys, o kas raugė, nes nėra žmonių šimtu nuošimčių nedorų ar tobulų, kiekviename yra gerų ir nedorų galimybių. Netoleruojant piktyčių, juos mirtimi nubaudžiant, jiems būtų atimtas laikas, toms gerosioms galimybėms pabusti, sustiprėti ir sėkmingai pasireikšti gyvenime. Žmonės su visomis jų slaptomis ydomis ar dorybėmis, su jų nedoromis ar kilniomis galimybėmis vien Dievas teisingai pažįsta ir todėl tik jis vienas tegali spręsti. Prisiminkime Kristaus mįslingą išpėjimą savimi ir savu gyvenimu nesididžiuoti, nes "daugel pirmųjų bus paskutiniai, ir daugel paskutinių — pirmi" (Mt 13, 30). Todėl savo palyginime Kristus liepia kantriai to Dievo sprendimo, tos piūties laukti. Tik vien vaikų ar jaunimo demoralizavimui, kaip matėme, jis liepia imtis radikalių priemonių kelią pastoti.

Palyginimas apie rauges kviečiuose yra tuo gyvenimiškai reikšmingas, kad jis mums primena Kristaus išpėjimą, kad ir jo kviečių lauke bus piktžolių — nedorų krikščionio vardą nešiojančių žmonių, kad jų bus ir Bažnyčios viršūnėse, ir plačiuose jos sluoksniuose. Šis išpėjimas — tai savotiškas mūsų iškiepijimas, kad dėl tų raugių, nors ir liūdėdami, nors ir nekrikščioniškai su blogybėmis kovodami, nesipiktintume ir pakeštume tai, ko negalime pakeisti; kad niekada nepamirštume, jog žmogiškasis pradas krikščionybėje jokių Kristaus pažadėjimu nėra apdraustas nuo nuodėmių bei nusikaltimų.

Kad Kristus iš mūsų reikalavo meilingos tolerancijos, galima ypač spręsti iš jo reikalavimo mylėti priešus: "Mylėkite savo priešus, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia. Laiminkite tuos, kurie jus keikia, ir melskitės už savo niekintojus" (Lk 3, 27-28). Kaip matome, čia jis reikalauja konkrečios meilės mūsų asmeniškiesiems priešams, o per toleranciją mes pakenčiame dažniausiai ne mūsų asmeniškus priešus, kurie mums ką blogo būtų padarę, bet apskritai idėjas ar skirtinumus, kurie mums nepatinka. Tad toleruo-

ti yra lengviau, negu tikrą priešą mylėti. Jei mes jau esame minėję, kad meilė artimui yra daugiau negu tolerancija, tai priešų meilė yra nepalyginti daugiau negu tolerancija. Todėl galima daryti logišką išvadą, kad Kristaus reikalaujamoje artimo ir priešų meilėje jau yra įjungtas ir tolerancijos reikalavimas. Todėl krikščionis privalo viską, kas jam nepatinka, toleruoti, o su tikru blogiu kovoti krikščioniškai.

MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (X)

(*Filosofijos sampratos raida*)

FELIKSAS JUCEVIČIUS

10. SEPTYNIOLIKTAS AMŽIUS

Mintis siejasi su laiku, o laikas su mintimi, ir štai kodėl filosofija ir istorija susikryžiuoja. Filosofijos istorija yra drauge istorijos filosofija. Ypač tai byloja septynioliktas amžius. Šis amžius yra didžiųjų vyrų ir didžiųjų idėjų amžius. Jis turi panašumo su Periklio epocha, renesansu Italijoje ir mūsų laikais. Naujoviškumo aistra, nenuilstami ieškojimai ir laimėjimai — tai šio amžiaus idealai ir programa. Tai amžius, kada pasirodo Cervantes *Don Kichots*, Shakespearo *Hamletas* ir Miltono *Prarastasis Rojus*. Rubens, Velasquez ir Rembrandtas dominuoja meno pasaulyje. Tačiau didžiausi laimėjimai pasiekiami mokslo srityje. Šio amžiaus žmogus suprato su Hamletu, kad "danguj ir žemėj yra daugiau dalykų, negu sapnuoja filosofija".¹ Išrandamas teleskopas, nustatomi planetų judesio dėsniai, suformuluojamos greičio ir pagreičio sąvokos, nusakomas kūnų kritimas beorėje erdvėje, išaiškinama kraujo apytaka. Žodžiu, atskleidžiamos naujos žmogaus kūno ir gamtos paslaptys. Pagaliau pasirodo Newtono "Naturalis philosophiae principia mathematica", kur įrodoma, kad žemiškuosius ir dangiškuosius kūnus saisto tie patys mechanikos dėsniai, ir visuotinoji trauka yra gamtinio pasaulio tiesa.

Septynioliktas amžius yra naujų idėjų ir didžiųjų išradimų amžius, nes yra revoliucinio mąstymo amžius. Pasaulis buvo tas pats, bet žmogus žvelgė į jį iš kito taško. Jis pradėjo matyti daiktus naujoje šviesoje. Kad žmogus pradėjo kitaip dalykus matyti, tai rodo ir filosofija. Filosofija buvo jam ne būties kontempliacija, grynas refleksijos žaismas, o patirtis, via *et ordo inveniendi*, t.y. metodas ir analizė. Jo dėmesio centre buvo ne metafizinės plotmės, o betarpiška tikrovė. Jis keitė teologiją mokslu, filosofinę refleksiją patirties analize, loginius silogizmus matematinėmis formulėmis, substancijos, esmės ir formos kategorijas apraiškų santykiais ir dėsnių idėja. Apskritai, jis dėjo pažinimui naujus pagrindus. Francis Bacon "Novum Organum" — tai pirmoji kregždė *philosophiae perennis* naujame pavasaryje. Rene Descartas arba protas ir Blaise Pascalis arba širdis — tai pilna ta žodžio prasme moderniosios filosofijos pradžia. Etienne Gilson nemano, kad "skiriamoji linija tarp viduramžių filosofijos ir moderniosios filosofijos eina per Bacon ir Descarto veikalus".² Metafizikos atžvilgiu jis gal ir yra teisus. Bet nėra jokios abejonės, kad su jais yra tikrai susietas radikalus posūkis filosofinio mąstymo ir filosofijos sampratos raidoje. Koks santykis tarp Bacon ir Descarto filosofijų ir to amžiaus mokslinių idėjų srauto, tai kitas klausimas. Sunku pasakyti, ar naujos filosofinės idėjos turėjo daugiau įtakos mokslo raidai, ar atvirkščiai. Kai kalbame apie septynioliktojo amžiaus filosofiją, tai negalime pamiršti ir Pascalio. Nors jis pats gal savęs nelaikė filosofu, bet jo "Pensées" slepia gilių filosofinių išvalgų, kurios rūstoku žmogaus stebėjimu užmena Kierkegaardą ir mūsų amžiaus egzistencialistus.

11. FRANCIS BACON ARBA MODERNIOSIOS MINTIES PRELIUDAS

Nuo viduramžių iki vėlyvojo renesanso ir net šešioliktame amžiuje buvo rodoma didelė pagarba antikiniam pasauliui. Tomui Akviniečiui ir scholastikams Aristotelis buvo filosofas *simpliciter*. Moralinis idealas, kurį Petrarka turėjo prieš akis "De viris il-

lustribus", buvo labiau antikinis, negu krikščioniškas. Medici dvaro humanistai citavo dažniau graikų filosofus ir romėnų poetus, negu Šventąjį Raštą. Su Francis Bacon įvyko radikalus posūkis. Jis palygino graikų išmintį su vaikų žinojimu, nes ji turinti jų savybes: ji galinti kalbėti, o ne gimdyti, ir esanti vaisinga kontroversijomis, o bergždžia darbais.³ Pagarba antikiniam pasauliui ir filosofų autoritetui buvusi pagrindiniu mokslo ir filosofijos progreso stabdžiu.⁴ Aristotelis savo logika pagadinęs gamtos filosofiją.⁵ Empirinė mokykla dar labiau deformavusi filosofiją, nes ji besirėmusi ne paprastų sąvokų šviesa, o ribotais ir tamsiais bandymais.⁶ Bet daugiausia žalos filosofijai pridarę prietarai ir teologavimai, kaip tai rodanti Platono ir jo sekėjų filosofija.⁷

Bacon negailestingai kritikavo ir savo laikų pažinimo teorijas, kurios rėmėsi antikinio filosofų postulatais. Jis tikėjosi, kad šių teorijų sukritikavimas prives prie scholastinių metodų atmetimo bei atidarys mokslo pažangai duris. Bet jo paties argumentai nebuvo įtikinantys ir ne visada išlaikė kritiką. Tik jis buvo neabejotinai teisus, kai savo bendralaikius kaltino perdėtu pasitikėjimu abstrakčiomis spekuliacijomis bei vengimu tiesiogiai stebėti gamtos apraiškas, įdomūs taipogi jo samprotavimai apie tuos psichologinius faktorius, kurie kliudo tinkamai suprasti pasaulio apraiškas. Jis vadino tai stabais, kurių esą keturios rūšys: genties stabai, urvo stabai, turgaus stabai ir teatro arba sistemų stabai.⁸ Mes vadintume tai šiandien mitais, nes yra tai tik fikcijos, arba kaip jis pats sako, "sukurtos fantazijos", kurios deformuoja pasaulio natūralų paveikslą.

Mums įdomūs turgaus stabai, turį ryšio su tuo, ką loginio pozityvizmo atstovai vadintų reikšmės logine analize. Francis Bacon teisingai pastebi, kad žodžiai yra dažnai sudaromi atsitiktinai, ir jie nusako daiktus, kaip juos supranta dauguma. Bet kai geriau susipažįstame su daiktų prigimtimi, tai pastebime, kad tie žodžiai jų nebeatitinka. Žodžiai neišreiškia tiksliai nei mūsų išvadų, nei mūsų sprendimų. Daugelis apibūrinimų bei

"mokslinio žinojimo tiesų" yra ne kas kita, kaip "sukurtos fantazijos", neturinčios jokio ryšio su tikrovės stebėjimu. Vieni žodžiai iš tikrųjų gimsta visai atsitiktinai ir neišreiškia tai, ko iš jų laukiama, o kiti ilgainiui kinta, ir atsitinka, kad jie nebėra tinkami savo funkcijoms. Todėl viena iš svarbių filosofinių problemų yra klausimas, kaip atsikratyti netinkamų žodžių. Kita problema — kaip surasti tokius žodžius, kurie tiksliai nusakytų daiktus. Kad kalbos problema yra kartu filosofinė problema, šiandien niekas nemėgins užginčyti. Bet septynioliktame amžiuje tai nebuvo aišku, ir Francis Bacon samprotavimai atrodė jo amžininkams visai nauji.

Kai Bacon kritikavo kalbos netikslumus, tai jis turėjo mintyje ne tiek klasikinius filosofus, kiek savo amžininkus. Tačiau ir jo paties kalba nebuvo be priekaištų. Ji nepašizymėjo nei dalykiškumu, nei stiliaus paprastumu. Nežiūrint to, jo pažiūros į kalbą rado atgarsį jo amžininkų tarpe. Tai galime spręsti iš dviejų veikalų, kurie pasirodė septynioliktojo amžiaus antroje pusėje. Vienas iš jų — tai Sprato "History of the Royal Society", kur autorius neslepia savo antipatijos retoriniam manierizmui. Pagal jį, nieko nėra lengvesnio, kaip sakinio išpūtimas, metaforų triukai ir plepumas, kuris sukelia tikrai didelį triukšmą pasaulyje. Geriausi vaisiai šiai ligai pagydyti yra trumpas sakinytis ir paprastas stilius.⁵¹ Kitas pasisakymas prieš barokinį stilių atėjo iš John Wilkins. "Essay towards a Real Character, and a Philosophical Language", išleistame Londone 1668 metais, jis laiko stiliaus paprastumą filosofinės kalbos tikslu. Kad Francis Bacon turėjo įtakos Wilkinsui, nė kiek neabejoja istorikai.¹⁰

Francis Bacon pasisakė aštriai taip pat prieš filosofines dogmas bei klaidingus išvedžiojimus. Jis vadina tai teatro stabais, nes jie esą savos rūšies vaidinimai, kurie pristato publikai išgalvotus dalykus, neturinčius jokio ryšio su tikrovės pasauliu. Jam aišku, kad norint išigyti tikrą pažinimą, reikia "fantazavimus" pakeisti gamtos studija, paremta stebėjimu, t.y. teoretinės filosofijos vietą turi užimti "eksperimentinė filosofija".

Visi tokie ir panašūs teiginiai, betarpiškai išeinantys iš Bacono pažinimo teorijos, turėjo daugiau reikšmės naujos filosofijos sampratos susiformavimui, negu jo kova prieš kalbos netobulumus bei netikslumus. Norėdami kiek galint objektyviau įvertinti jo eksperimentinę filosofiją, turime ją matyti ano laikotarpio fone. Kaip patartina paskirą frazę cituoti kontekste, taip pageidautina ir paskirą filosofiją aiškinti toje epochoje vyraujančių idėjų šviesoje.

Kada Bacon pradėjo skelbti savo idėjas, mokslo revoliucija buvo tik užuomazgoje. Naujasis dinamikos mokslas dar nebuvo gimęs: jį sukūrė Galileo, ir jis buvo paskelbtas tik po Bacon mirties. "Siderius Nuntius" pasirodė 1610 metais, ir tik vieneriais metais anksčiau buvo išleista Keplerio "Astronomia Nova", kuri atidengė pasauliui planetų judėjimo kelius. Anglijos universitetuose, Oxforde ir Cambridge, "buvo studijuojama iš tų pačių autorių, kurie buvo naudojami per paskutinius tris šimtus metų".¹¹ Bacon amžininkų dauguma laikėsi dar iš graikų paveldėtos pažiūros, kad gamtos kūnai yra sudaryti iš žemės, oro, ugnies ir vandens. Tiesa, jau egzistavo Gresham kolegija, kurios mokytojai buvo pažangūs, ir amžiumi už Bacon vyresnis William Gilbert išleido "De Magnete". Bet tai tik išimtytys, kurios tik patvirtina ano meto mokslinės stagnacijos taisyklę. Turėdami prieš akis ano meto bendrą mokslo padėtį Anglijoje, mes suprasime geriau Bacon, kritikuojančią Aristotelį ir Platoną bei skatinančią savo amžininkus žiūrėti į pasaulį naujomis akimis. Nėra abejonės, jo "eksperimentinės filosofijos" evangelija skambėjo anuomet naujai, tik gaila, kad daugelis joje skelbiamų tiesų mažai skyrėsi nuo jo paties pasmerktųjų "fantazavimų". Ypač jo nurodytasis metodas, kaip išigyti tikrąjį mokslo pažinimą, neišlaiko kritikos. Jis liepia surinkti faktus ir suskirstyti juos į trijų rūšių lenteles — esmės ir prezencijos, trukmės ir laipsnių arba palyginimo. Šių lentelių pagalba reikia paskui nustatyti, ar šio ar ano daikto savybė priklauso ar ne studijuojamo daikto prigimčiai, ir jei priklauso, tai koku laipsniu. Bacon tikėjosi

šiuo "indukcijos" metodu suvokti bet kurio daikto formą ar esmę.¹²

Tačiau "induktyvinis" metodas — tai ne visa Bacon eksperimentalinė filosofija. Iš tikrųjų, tai tik aiškinimas tų principų, kuriuos jis išdėstė aforizmais "Novum Organum" pirmoje knygoje. Šie aforizmai atskleidžia pilniau jo mintį, negu jo induktyvinio metodo schemos. Mūsų klausimui ypač reikšmingas trečiasis aforizmas, kuris žinojamą sutolygina su galia. Jis sako: "Žmogiškasis žinojimas sutampa su žmogiškąja galia, nes jei priežastis nežinoma, negali būti gautas efektas. Įsakyti gamtai — tai jai paklusti, ir kas kontempliacijoje yra priežastis, tas operacijoje yra taisyklė".¹³ Šis aforizmas, cituojamas dažnai lotyniška formule

— *scientia est potentia*, yra Bacono filosofinės minties kvintesencija. Žinojimo pagalba žmogus pasidaro gamtos viešpačiu, ir žinojimas yra ne kas kita, kaip patirtimi besiremiantis pažinimas, kur bandymai turi lemiamą vaidmenį. Bandymai yra svarbūs todėl, kad jie išstumia gamtą iš natūralinės padėties ir taip priverčia ją atskleisti savo paslaptis. Jie yra savos rūšies žinių šaltinis. Čia jis skiriasi nuo Galileo, kuriam bandymai buvo tik teorijų patikrinimo priemonė. Bacon nuolat pabrėždavo, ir tai pastebėjo jo komentatoriai, kad žmogus negali pasitenkinti protu ar vien tik pojūčiais. Jis ginčijosi su aristotelinio tipo racionalistais ne todėl, kad jie "dezertyuoja pojūčius proto sąskaiton", kaip mano R. F. Jones, o todėl, kad jie ignoruoja bandymus.¹⁴ Kaip tik todėl jis nutarė Aristotelio "Organum" pakeisti savuoju "Novum Organum". Bet A. C. Crombie teisingai pastebi, kad jo paties metodas turi "daugiau panašumo su Aristotelio metodu, negu, pavyzdžiui, su Archimedo ar Galileo. Jo metodas rėmėsi medžiagos analize, o ne mechanikos idealizacija. Jis nukreiptas į kūno sudėties sklaidą, ir reikšminga, kad didelė dalis jo pavyzdžių yra paimta iš chemijos".¹⁵ Nors jis teisingai suvokė naujojo mokslo dvasią, t.y. kad mokslinis pažinimas turi remtis bandymais, bet jis nežinojo, kaip reikia jais naudotis.

Tačiau jo pažiūrą į filosofiją kaip į po-

tentia, t.y. praktinę veiklą, o ne teorinį pažinimą reiškia tikrą posūkį filosofinės minties raidoje. Antikiniais laikais *teorein* ir viduramžiais *speculari* buvo filosofavimo gryniausią formą. Daiktų būtis ir būtis apskritai buvo filosofinės avantiūros pagrindinis tikslas. Visi filosofijos klausimai buvo sprendžiami grynai teoretiškai, visai nekreipiant dėmesio į tai, ar bus iš to praktinės naudos ar ne. Bet kodėl teoretinis aspektas apsprendė filosofinę mintį? Kadangi buvo prileidžiama, kad pasaulis yra daug daugiau, negu žaliavų sandėlis ar praktinės veiklos laukas. Iš tikrųjų, tik tas žvelgia nesuinteresuotai į pasaulį, kas artinasi prie jo su meile ir pagarba, pripažindamas jo paslėptą reikšmę ir grožį. Kaip religija ir menas, taip ir filosofija prileidžia pagrinde asmeninį užsiangažavimą veržtis prie amžinųjų tiesų šaltinio be jokių išskaičiavimų ir jokios naudos ieškojimo. Filosofija yra galutinėje analizėje pašaukimas. Todėl josios "sunaudinimas" bei "supraktinimas" reiškia josios prigimties iškraipymą bei josios nufilosofinimą. Net josios pavertimas dėstomuoju dalyku ne visai derinasi su josios tikruoju pašaukimu. Nes ne išmokti reikia filosofiją, o jai pasišvesti. Kunigų seminaruose ir universitetuose mokosi šimtai ir tūkstančiai studentų filosofijos, bet iš jų tik maža dalelytė tampa filosofais. Ar tai ne įrodymas, kad filosofijos negalima nei išmokyti, nei išmokti? Mintimi suvokti gamtos stebuklą, be intencijos gauti iš to naudos, reiškia pirmine žodžio prasme *teorein*, kontempliuoti, žavėtis, ir tai nuo pat pradžios priklausė filosofijos esmei. Kada Francis Bacon paskelbė, kad *scientia est potentia*, ar kad "pažinimo galutinis tikslas yra žmogiškojo gyvenimo aprūpinimas naujais išradimais bei turtais"¹⁶ tai jis pasuko, sąmoningai ar nesąmoningai, filosofinę mintį nauju keliu. Šiuo atveju jis yra skiriamoji linija tarp antikinės-viduramžių filosofijos ir moderniosios filosofijos. Filosofijos "supraktinimas" eina tiesia linija nuo Bacon per Descartą, kuris savo uždaviniu laiko teoretinės filosofijos pakeitimą praktine filosofija, ir Marksą, kuris užsibrėžia pasaulį ne interpretuoti, o jį pakeisti, iki mūsų laikų lo-

ginio pozityvizmo, kuris atmeta metafiziką, t.y. teoretinę filosofiją par *excellence*, kaip beprasmį dalyką.

Tačiau filosofija niekad visiškai nepasidavė praktinės veiklos ar naudos ieškojimo pagundai. Šalia praktinės filosofijos egzistavo visą laiką teoretinė filosofija. Norint sunaikinti teoretinę filosofiją, reikėtų pirma užslopinti žmoguje polinkį kontempliuoti, žavėtis, mąstyti. Bet kaip negalima sunaikinti žmogiškosios prigimties, nesunaikinus paties žmogaus, taip negalima sunaikinti ir įgimtųjų jo polinkių. Štai kodėl ir mūsų laikais, kada viskas, atrodo, yra palenкта praktiniam tikslui ir žmogus tarytum bebūtų gamybinio proceso funkcija, teoretinė filosofija nemirė, o klesti stebėtinu gaivalingumu.

1. William Shakespeare, **Hamlet**, i v., 5 sc.
2. Etienne Gilson, **Being and some Philosophers**; Second Edition, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto 1952, p. 108.
3. **The Great Instauration. Preface. The Works of Francis Bacon**. Edited by Spedding, Ellis and Heath. Published by Brown and Taggard, Boston 1861, VIII t., p. 26. Toliau cituojami WB.
4. **Novum Organum** I, 84; **WB** VIII t., p. 116.
5. **ten pat** I, 113; **WB** VIII t., p. 91.
6. **ten pat** I, 114; **WB** VIII t., p.p. 92-93.
7. **ten pat** I, 115; **WB** VIII t. p.p. 93-94.
8. **ten pat** I, 39; **WB** VIII t., p. 76.
9. Thomas Sprat, **The History of the Royal Society of London**, London 1667, p.p. 112, 113.
10. Plg. Richard Foster Jones, **Ancients and Moderns**, Second Edition, 1961, p. 49; Dorothy Stimson, **Dr. Wilkins and the Royal Society**; atspausdinta **Journal of Modern History**, III t, (1931), p. 543.
11. Phyllis Allen, **Scientific Studies in the English Universities of the Seventeenth Century**; atspausdinta **Journal of the History of Ideas**, J t., (1949), p. 219.
12. **Novum Organum** II, 12-13; **WB** VIII t., p.p. 181-193.
13. **ten pat** I, 3; **WB** VIII t., p. 67.
14. **min. viet.**, p. 47.
15. A.C. Crombie, **Medieval and Early Modern Science**, Revised second Edition, New York 1956, II t., p. 289.
16. **Novum Organum** I, 81; **WB** VIII t., p. 113.

Mūsų žvakės švies Kūrėjo rankoj

(Gertrūdos von Le Fort eilėraščiai)

TOLIMAS KAPAS

Padangėm skrenda paukščiai —
O, kad su jais galėčiau lėkt!
Suklupt prie kapo motinos,
Kuris paliko taip toli;

Gėlių padėti puokštę
Ant kapo, rymančio liūdnei,
Bailių žvilgsniu paklausti,
Ar kryžius dar tebėr tenai.

Gal būt, ir namas dingęs,
Kur meiliai triūsė ji kadai —
Ar ji berastum tarp griuvėsių,
Sutikusių tave šaltai?

Gal viskas, viskas dingo,
Ką ji globojo širdimi,
Ir gal tenai aplinkui
Jau skamba žodžiai svetimi?

Regiu, rateli šoka
Vaikų būrys prie kapinių.
Jie svetimi, ir kaip juos
Sutikt galėčiau su šypsniu.

Turėčiau jų gal neapkęsti,
Nepaisančių kapų rimties,
Bet ji, žinau, neskųstų
Ir jiems parodyti širdies.

O, kad galėčiau išsiverkti
Jai dėl tėvynės prarastos,
Glaust savo karštą ranką
Prie jos švelnios, kad ir šaltos;

Jos meilėje paslėpti,
Ką sutinku čia atšiauraus,
Be meilės motiną kiekvieną
Prie jos meilios širdies priglaust.

MŪSŲ ŽVAKĖS ŠVIES KŪRĖJO RANKOJ

Leisk ir man sutemti,
Kai visur tamsu,
Kai vidurnakti pasauly
Visame išmuš;

Kai nukris paveikslai,
Salės tuščios liks —
Į didingus rūmus
Šiurpios vilnys tikš.

Negi besipuošiu
Kaip į vestuves?
Jau geriau į tamsų
Slėnį lenksiuos aš;

Į tą šiurpią gelmę,
Į nuogas vilnis.
Gal kaip motiną gi
Jos mane priims.

Nors mūs žvakės blėsta
Tamsoje nakties,
Jos žvaigždžių Kūrėjo
Rankoje vėl švies.

TOKIA TYLA APLANKO KARTAIS

Tokia tylą aplanko kartais,
Jog dingsta joj visi garsai,
Ir apsuptas slaptingos galios
Pasiijauti tada patsai.

Ir tebevirpant dar sekundėm,
Regi — pasaulis sapnas tik!
Ir skęstant valandoms i tolius,
Kaip viskas artima išsyk.

Einu tavin tada be žingsnių
Seniai jau užmirštu taku,
Netemdo prašymai, leidimai
Man tų palaimintų laukų.

Tau savo širdį dovanojau,
Seniai jau. tavo buvo ji,
Tu lyg šviesa, gyvybe
Gilia naktim mane supi.

Ir širdį plėšę mano kančios,
Kai buvo tuščia ir nyku,
Pro laiko langus man parodė,
Kas liko amžinai brangu.

DIEVO SUŽADĖTINĖ

Jei galėčiau suprasti,
Ką jauste tik jaučiu:
Ar ši žemiška meilė
Tur dangaus paslapčių?
Kur yra šitos meilės
Paslaptinga šviesa?
Ar jaunosios vainiką
Rodo erdvė visa?

Ar tu, žeme geroji,
Mergautinė žvaigždė,
Savo Viešpačiui trokšti
Palaimingai spindėt?

Argi tu nusileisi,
Dulkėmis paversta
Ar gal vėl prisikelsi,
Viešpaties pamilta?

Vertė A. TYRUOLIS

GERTRŪDA VON LE FORT (1876-1971), nuo kurios gimimo neseniai suėjo 100 metų, yra viena iš žymesniųjų dabarties vokiečių katalikų rašytojų. Ji priklauso tai pačiai Vakarų Europos krikščioniškųjų rašytojų grupei, kaip Bernanos, Undset, Handel-Mazzetti, Thompson, Belloc, Claudel, Greene. Savo kilme ir dvasine evoliucija ji yra viena iš tų naujųjų laikų rašytojų, kurie paguodos mūsų laikams ieško krikščioniškosios vienybės praeityje. Gimusi 1876 m. Mindene (Vak. Vokietijoje) prancūzų hugenotų šeimoje, paveldėjo baronesės titulą, bet kaip rašytoja jo nevartojo, nors privačiame gyvenime ir pasilaikė. Persikeldami į Vokietiją, kai kurie tų hugenotų buvo patekę ir į Prūsų Lietuvą, ir Donelaitis mini juos savo "Metuose". Vienas iš Gertrūdės protėvių buvęs Petro Didžiojo patarėjas ir admirolas. Berlyne Gertrūda von Le Fort studijavo istoriją, filosofiją ir teologiją. 1925 m. Romoje perėjo į katalikybę. Ilgesnį laiką gyveno Baierbrunno pilyje, Bavarijoje, vėliau Šveicarijoje ir pagaliau Oberstdorfe, Alpių kalnų papėdėje. Nacių laikus praleido Vokietijoje, bet režimui nesi-taikstė. Po atsivertimo išimtinai atsidėjo literatūrinei kūrybai. Nors sveikatos buvo trapios, bet išgyveno gana ilgą amžių: ją palaikė dvasinė pusiausvyra, nepalaužiamas tikėjimas ir giedras optimizmas. Daugiausia rašė beletristinių veikalų, bet žinoma ir kaip poetė, ypač "Himnais Bažnyčiai", kur ekstatiškai, psalminiu stiliumi apgieda Bažnyčios metų laikus. Kritikai tuos himnus gretina su geriausiais prancūzų Claudelio kūriniais. "Himnuose Vokietijai" išreikšta mintis, kad tautos, kurios pasiduos dieviškajai valdžiai ir grįš į jos prieglobstį, bus išgelbėtos. Tais himnais poetė norėjo įspėti nacistinį režimą, kuris ir susilaukė numatyto likimo. Iš Le Fort prozinių veikalų žinomi šie: "Veronikos skara", kur pavaizduotas perėjimas į katalikybę, "Popiežius iš geto", kur

parodyta kova tarp Kristaus ir Antikristo, "Magdeburgo vestuvės" su panašia tematika, "Paskutinioji prie ešafoto", kur matom, kaip silpnume sutriumfuoja nežemiška galybė. Ateistinę propaganda, motinos meilę ir atlaidumą vaizduoja pasakojimai: "Prie dangaus vartų", "Jūros teismas", "Aukso liepsna", "Piloto žmona" ir kt. Nemaža savo raštų Le Fort skyrė moters problemai spręsti, pvz. "Amžinoji moteris", filosofinio pobūdžio knyga, kur vystoma P. Claudelio mintis, kad "kunigas yra vyras, o moteriai skirta aukotis" (ar dabartinė "emancipacija" nugalės šių poetų-filosofų nusistatymą?). Ten dar pažymėta, kad tuščias tėra bandymas atpirkti save pačiam, pvz. per mokslą, meną ir pan. Bet moters rolė pasaulio gelbėjimo procese esanti neribota, nes ji stovi

kur kas arčiau dieviškosios kūrybos plano. Praeito karo pabaigoj Le Fort yra parašiusi eiles tremtiniais, pavadintas "Be tėvynės", kur išreikštas daug kam žinomas likimas. Nors su lietuviais Gertrūda von Le Fort ir nėra daug bendra turėjusi, nebent gal vienas kitas galėjo ją aplankyti Oberstdorfe, vykstant į kalnus, bet šių eilių vertėjo pasveikinta jos 90 gimtadienio proga linkėjo lietuviams ištvermės ir sėkmės. Didesnių jos kūriniių į lietuvių kalbą nėra išversta, išskyrus keletą ištraukų, ypač iš jos poezijos. Kaip rašytoja ji ypač mėgstama jaunimo (daugiausia skaitoma knyga "Paskutinioji prie ešafoto"), ir mėgstama ne tiek pačių vokiečių, kiek amerikiečių jaunimo, kurio tarpe ji gan populiari.

A. T.

VELNIAS LIETUVIŠKOSE PASAKOSE IR VOKIEČIŲ DIEVAS ODINAS (II)

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, MIC

3. VOKIEČIŲ ODINAS — RAŠTO DIEVAS

Ieškodami raštingo lietuviško velnio bėtarpiškesnio įkvėpėjo, atkreipkime dėmesį į vokiečių dievą Odiną, kuris yra žinomas savo raštingumu. Šalia to jis turi daug kitų įdomių bruožų. Apie jo kilmę vokiečiai mokslininkai nėra vienos nuomonės. Hans J. Schoeps apie jį rašo: "Odinas yra dievas, kuris pažįsta runas (senovės germanų raštą), kaip matyti iš šių (tautosakos) posmų, apie kuriuos buvo daug ginčytasi ir kurie buvo neteisingai įtarti esą krikščioniškų idėjų įsibrovimas į senovės Teutonų sagas:

*Kai aš kabojau vėjuotame medyje
iškybodamas ten devynias naktis,
buvau sužeistas ietimi ir pats,
Odinas, buvau paaukotas sau pačiam
ant medžio, apie kurį gali niekas nežinoti,
virš kokių šaknų jis stovi.
Jie man nedavė nei maisto, nei gėrimo.
Aš pasilenkiau ir žiūrėjau žemyn.*

(The Religions of Mankind, translated from German, Garden City, N.Y. Doubleday & Co., 1966 m., 103-104 psl.). Schoeps yra lin-

kęs sutikti, kad gal čia iš tikrųjų yra Kristaus kryžiaus pagoniškas apipavidalinimas. Bet mes palikime šį klausimą nuošaly, pasi-likdami prie Odino raštingumo. Kitas tos poemos posmas turi šitokius paties Odino žodžius:

*Aš paėmiau runas šaukdamas,
aš jas paėmiau ir nukritau žemyn.
Tada aš pradėjau jomis naudotis.
Igaudamas išminties.
Aš augau ir gerai jaučiausi.
Kiekvienas žodis vedė mane į kitą žodį,
kiekvienas darbas — į kitą darbą.*

(Ten pat, 104 psl.). Šie posmai yra gundantys į platesnę jų etnologinę analizę. Tačiau mus tai nuvestų į šalį nuo mūsų temos. Pasi-tenkinsime pastebėję, kad čia eina kalba apie procesą, kai koks šviesus proistorinis žmogus ilgainiui įgauna dieviškumo pripažinimą.

Schoeps pastebi, kad "čia yra aprašyta žmogaus įvesdinimas į runų raštą, tokiu būdu jam suteikiant žinojimą, kurio dėka galima valdyti pasaulį" (104 psl.).

Norėdami būti tikslesni, sprenddami apie Odino ir lietuviško velnio panašumus, susipažinkime su pagrindiniais jo religijos bruožais. W. Schmidt apie ją paduoda šitokių žinių. Tai yra kraštutinių Europos vakariečių religija, kurią, keltams tarpininkaujant, pasisavino kai kurios vokiečių gentys Reino apylinkėse. Antra vertus, ši religija buvo žinoma ir rytinėje Europoje, būtent trakams. Ta aplinkybė, kad senieji šios religijos pėdsakai aptinkami abiejuose Europos pakraščiuose, leidžia į ją žiūrėti, kaip į nustelbtą kultūrą. O tai leidžia ją laikyti savo kilme senesne kultūra už tas, kurios ją nustelbė ar iš dalies pasisavino. Taigi su šia religija susitiko indoeuropiečių raitelių tautos. Romoje Odinas buvo vadinamas Merkurijum, o Graikijoje — Hermiu. Šie abu dievai yra mirusiųjų vadai. Odinas, kitaip Vodanas, yra mirusiųjų dvasių vadas, kurias jis veda naktį, kaip triukšmingą kariuomenę. Jaudinimasis yra būdingasis šios religijos reiškinys. Dėl to ši religija palinkusi į ekstazę, besireiškiančią šamanizmu. Moterų pranašių šioje religijoje taip pat yra. Wahalos, arba mirusiųjų buveinės kalnuose, yra šios religijos padaras.

Mūsų eros pradžioje šios religijos centras buvo šiandieninėje Danijoje, Funen saloje esančiame Odeno ežere. Tarp I ir V šimtmečio po Kr. jai čia atstovavo Herulių tautos. Švediją ji pasiekė tik VI šimtmetyje po Kr. Sakuose ji išgalėjo VIII šimtmetyje, nugalėjusi jų dievą Tiv. Pagrindiniai šios religijos skleidėjai vidurio Europoje buvo Longobardai. Paskui šia religija persiėmė Švabai ir Alemanai.

Odino religijos dėka Vokietijoje išivyravo stiprus tikėjimas pomirtiniu gyvenimu ir kovotojų rojumi. Odinas buvo laikomas poetų dievu. Šiai religijai buvo būdingi dievų atvaizdai ir fetišistiniai dievų ženklai. Odino religijai taip pat yra būdingi stiprūs alkoholiniai gėrimai. Jie pakeitė Vokietijoje ramesnį minesingerių gėrimą. Šia proga galima prisiminti, kad lietuviškas velnias taip pat dažnai yra pristatomas kaip degtindarys. Odino religija prisidėjo prie žiauresnių papročių religiniame gyvenime, einančių iki

žmonių aukojimo. Raganų ir burtininkų deginimas yra šiai religijai nesvetimas. Šalia to, šiai religijai yra būdinga tikėjimas nepakeičiamu likimo sprendimu. Jo auka tapo ir pats Vodanas, kartu su kitais Asen kultūros dievais dievų sutemų laikais. (Plg. *Rassen und Voelker des Abendlandes*, II tomas, 286-289 psl.).

W. Schmidt apgailestauja, kad Vokiečių tautai teko pasitikti krikščionybę su šia religine kultūra. Pasak jo, daug geriau būtų buvę, jei vokiečiai būtų išlaikę iki krikščionybės atėjimo vieną iš dviejų ankstesnių savo religinių kultūrų. Viena iš tų senesnių religinių formų buvo moteriškos teisės religija su švaresniais dieviškais pavidalais. Kita buvo tėvo religija, kurios pėdsakų kai kuriose germanų tautose yra išlikę (II tomas, 288 psl.).

Kas bebūtų buvę Vokietijoje, mums šiuo atveju svarbu yra pastebėti, kad savo kaimynystėje turime rašto dievą, kuris yra išgyvenęs savo krizę dievų sutemų laikais ir kuris galėtų būti mūsų velnio pasakų įkvėpėjas. Šalia įvairių panašumų su lietuvišku velniu, prie kurių mes sustosime atskirai, čia tenka pastebėti, kad vieno mūsų velnio bruožo Odino apibūdinimuose nepastebėjome, būtent — jis nedaro su žmonėmis sutarčių.

Šiuo atveju mes kalbame apie jį, kaip apie rašto dievą. Rašto ryšys su religija jokių būdu nėra vien Odino bruožas. Rašto ryšys su religija yra gerai paliudytas Egipto kultūroje, kur kiekvienam mirusiam į kapą buvo įdedamas rekomendacinis raštas jo pomirtiniam pristatymui. Atrodo, kad ir rašto dievas, panašus į Odiną, tam tikrame proistorės tarpsnyje buvo plačiai žmonijoje pasklidęs dalykas, nes jo pėdsakų sutinkame labai toli viena nuo kitos atsišakojusiose kultūrose. Pavyzdžiui, Kinijos literatūriniai sluoksniai meldžiasi į literatūros dievą, kad jis jiems duotų literatūrai talentingų vaikų. Ant šio pagrindo Kinijoje ir Korėjoje konfucionizmas ir budizmas yra sukūrę plačias rašytines kultūras.

Legendos apie tai, kaip atsirado literatūros dievas Kinijoje, labai įvairuoja. Ta-

čiau jose visose šis dievas yra žmogiškos kilmės. Vienu atveju jis į dievus išeina iš vyriausiojo ceremonijų meistro, kitur iš valdininko, dar kitur iš kario, sukilimo malšinotojo. Tačiau kažkodėl mokytieji Kinijos sluoksniai literatūros dievą apgyvendino Grigo ratų žvaigždyne. Dar yra legenda, kuri pasakoja, kad literatūros dievas atsirado iš rašytojo, kuris turėjo iškreiptą veidą. Kai imperatorius jam, kaip geriausiam rašytojui, turėjo įteikti auksinę rožę, pamatęs jo veidą, pasipiktino ir neįteikė. Literatas ėjo prisigirdyti, bet milžiniška jūros žuvis pastatė savo kuprą, kad jis negalėtų paskęsti. Po to šis rašytojas įžengė į dangų ir pasidarė rašytojų užtarėju. Taoistinės krypties kiniečiai filosofai neturi rašto dievo, nes jie neturi nė dievo sąvokos, tačiau ir jie turi literatūros globėją Chang Ya ir iš dėkingumo bei pagarbos jam yra pastatę šventovę.

Kaip galima pastebėti iš šios trumpos apžvalgos, Kinijos legendų įvairybė net ir literatūros dievo atžvilgiu yra labai didelė. Su vokiečių Odinu šios legendos turi tą bendrą bruožą, kad ir vienur, ir kitur literatūros dievas yra suvokiamas kaip žmogus, išėjęs į dievus. Šios legendos liudija, kad raštas yra kilęs iš žmogaus. Tačiau, antra vertus, reikia pastebėti, kad rašto išradimas yra laikomas aukštu žmogaus dvasios pasireiškimu, kuriam nesivaržoma priskirti dieviškumo bruožų. Tai išreiškiama rašto išradėjo pakėlimu į dievų rangą.

Pastebėdami rašto religiją taip plačiai pasklidusią žmonijoje, galime neabejoti, kad ir Semitų tautoms daugiau ar mažiau buvo žinoma rašančio dievo samprata. Kitaip tokią idėją, kaip dešimties Dievo įsakymų sąrašas, būtų buvusi neįmanoma samprata, mažių mažiausiai reikalinga įvedamųjų paaiškinimų. Bet Šv. Rašte jų nėra.

4. LIETUVIŠKO VELNIO IR ODINO PANAŠUMAI

Bruožai, dėl kurių mes siejame Odiną su lietuviškuoju velniu, yra šie. Visų pirma, Odinas yra mirusiųjų dvasių vadas; lietuviškas velnias taip pat domisi tik mirusių žmonių laimėjimu sau. Kitas bruožas, bend-

ras Odinui ir lietuviškajam velniui, yra abiejų rašytinė kultūra. Nors Odinas, kiek žinome, sutarčių raštu su žmonėmis nedaro, tačiau jo ryšys su rašto kilme yra gerai paliudytas.

Toliau galime pastebėti nemaža smulkesnės reikšmės bruožų, kurie įgalina lietuviško velnio personažę išvelgti Odiną. Lietuviškas velnias dažnai vadinamas vokiețuku arba tiesiog vokiečiu. Apie dviejų vokiškų velnių tarpusavio kovą labai realistiškai pasakoja Lankeliškių legenda iš Vilkaviškio apskrities.

Vienas žmogus skaldė akmenis ant kapinių pas Lankeliškių bažnyčią. Jau saulė leidusis, bažnyčioje buvęs vinčiavojimas. Tas žmogus žiūri — ateina — ateina didelis vokiețys skersai laukus, iš tolo, o kitas vokiețys tik atžengia nuo bažnyčios. Pirmasis velnias, pamatęs aną ateinant nuo bažnyčios, susikūprinęs atsitūpė grabėje; bet anas jį rado ir kaip pradės jį mušti; vis su kumščiomis į žandus tranko. Iš pradžios mažai dulkėje, bet kuo tolyn, tuo labyn. Ant galo matei tik dulkių stulpą, bet pačių velniukų jau neregėjai. Gal būt, kad jiedu ėję pagadyti svotbą, bet ir susikovė. (Bas. I, 28 psl., 5 nr.).

Šiame pasakojime apie du tarp savęs bekovojančius vokiškus velnius mes greičiausiai turime liudijimų tų religinių kovų, kurios vyko Vokiečių kultūroje ir kurios yra vadinamos "Goetterdaemmerung" arba dievų prieblandos vardu.

Iš Schmidto padarytos Odino religijos apžvalgos matėme, kad šios religijos centras mūsų kaimynystėje buvo ežeras Danijoje. Lietuviški pasakojimai velnią dažnai sieja su žuvimi, šiaip koku vandens gyventoju ar jį laiko ežero valdovu.

Kitą kartą žvejas, bežuklaudamas ežere, nutvėręs tokią žuvį be uodegos; susikapojęs ir susisūdęs. Tik naktį išgirdęs bešaukiant: "Čiuka, čiuka, striukuodege". Velnias, atgjęs po langu, sakęs: "Atiduok kiaulę". Šis, rytui išaušus, nuvežęs ją į ežerą ir suvertęs. (Bas. I, 29 psl., 9 nr.).

Šis Šiaulių apylinkės pasakojimas yra labai sutrauktas. Žuvis, kiaulė ir velnias čia

be pagrįsto sąryšio sutelkiami krūvon. Bet tautosakoje tokios keistenybės dažnai yra pačios iškalbingiausios, jei randama raktas joms skaityti. Taip dievybės vaizdavimas kiaule buvo paplitęs Keltų kultūroje. Kadangi Odinas yra atėjęs pas Germanus per Keltus, tai jis, nors suprantamas kaip žuvis, yra siejamas ir su kiaule. Bet pasakojimo sukūrimo laikais tiek žuvis, tiek kiaulė jau buvo nustoję savo dieviškos simbolikos ir išvirtę antdieviais, dėl to už lango jiems atstovauja velnias.

Apie mistinę ežero būtybę kalba Dotamų, Vilkaviškio apskrities, legenda.

Per *Sekmines 1875 m.*, sako, vienas iš *Vidgirių krūmų prūsas nuėjęs per mišias į Dotamų ežerą žuvauti... Vos-ne-vos ištraukęs, žiūrįs, ant meškerės baisiai didelė lydeka. .. Žmona, paėmus peilį, jau ištrauks lydeką iš maišo, ale — žiūri, o čion iš galvos žuvies pradeda ragai augti, sparnai, o paskui ir uodega. Ir pavirto lydeka į tokią baidyklę, net baisu žiūrėti. Tik plump į žemę, pliaukšt, pliaukšt ir palindus po kakaliu... O nuo to laiko tame bute gyvent negalėję — baisiai vaidinasi. Paskui, sako, viesula tą trobą nuvertusi. (Bas. I, 29 psl., 10 nr.).*

Ši žuvis, kurią taip pat galima laikyti daniško Odino išraiška, yra susieta ne su kiaule, bet su kitais dar platesnės apimties religijų istorijos simboliais, kaip ragai ir sparnai. Ragai yra tam tikro proistorinės religijos tarpsnio, susijusio su pirmine žodžio kultūra, simbolis. O sparnai yra saulės religijos simbolis. Šių dviejų simbolių derinį turime garsiuose Mezopotamijos sparnuotuose gyvuliuose. Mūsų legendos kūrėjas juos sujungia su žuvimi.

Velnias, kaip ežero gyventojas, pasirodo ir kitame užrašytame pasakojime iš Šiaulių apylinkės.

Piemuo ant ežero krašto vijęs virvelę; velnias priėjęs ir klausias: "Ką tu čion, vaikel, dirbi?" Šis atsakęs: "Veju rauklą, rauksiu ežerą, kad nė vienas velnias neišlįstų". Tas velnias sakęs: "Kiek tau reik pinigų, aš tau duosiu, tik nerauk ežero". Tas vaikas sakęs: "Pripilk man skrybėlaitę auksinių, sidabrinių". Velnias: "Na, turėk". To vaiko

buvus kiaura skrybėlaitė; sakęs: "Eikiva ant mūsų klojimo stogo". Užlipę, ant skylės padėję, na tas velnias pilt, nēr dar toje skrybėlaitėje ir nėra. Sakęs velnias: "Reik pažiūrėti, kur čia byra". Tas vaikas neleidžias, tik sakęs: "Pilk ir pilk". Velnias pripylęs pilną klojimą ir tai dar skrybėlaitės nepripylęs, nes jau pritrūkęs ir pinigų. (Bas. I, 29 psl., 11 nr.).

Šis velnias tebėra ežero gyventojas, tačiau žmogus jo nelaiko ne tik dievu, bet net nė pavojingu priešu ir lengvai jį apgauti. Tačiau jis turi išlaikęs begalinio turtin-gumo bruožą, būdingą tikram Dievui.

Vardiškai mūsų velnio legendas sujungia su Danija Vaižganto užrašyta legenda iš Svėdasų parapijos. Legenda yra labai plati, dėl to čia atpasakojome tik jos turinį.

Dievas išklausė vieno seno karaliaus maldas ir senatvėje jiems davė dukterį. Karalius, norėdamas padaryti ją savo karalystės paveldėtoja, nutarė paslėpti jos vardą ir iš tos paslapties padaryti uždavinį būsimam žentui. Kas atspės jos vardą, tas galės būti jos vyru. Jis dukterį pakrikštijo vardu Danija. Jos vardą žinojo kunigas. Kasdieniniame gyvenime ji buvo vadinama įvairiais kitokiais vardais. Tačiau kunigas neapsižiūrėjęs išdavė jos vardą velniui. Šis prisistatė kandidatu į žentus, atspėdamas jos vardą, tačiau mergaitei jis atrodė pekliškas kipšas.

Tuo pačiu metu, kai gimė mergaitė, gimė ir kumeliukas, su kuriuo ji labai artimai susidraugavo. Nenorėdama tekėti už pasipiršusio jaunikio, ji nuėjo guostis pas savo mylimą kumeliuką. Jai beverkiant, jis prašneko ir patarė, kad ji prašytų tėvą pagaminti jai auksinį žiedą su jos vardo ir pavardės raidėmis ir atiduotų jai, kaip pasoga, kumeliuką. Kai ji su savo vyru išvažiavo, kumeliukas sekė paskui. Kipšas prašė, kad ji atiduotų jam savo žiedą, nes jis buvo toks sunkus, kad arkliai negalėjo pavežti. Tada ji paprašė, kad jis leistų jai joti ant savo pasoginio žirgo, žadėdama paskui atiduoti žiedą. Kai jis sutiko ir ji užsėdo ant savo žirgo, jis pakilo ligi debesų.

Toliau pasakojama, kaip karalaitę rado vienas karalaitis, kuris turėjo pamotę. Jis

vedė Daniją. Pamotė jauną karalaitę persekiojo panašiai, kaip *Uždrausto kambario* variantuose (žiūr. mano studiją "Kultūrinės gelmės pasakose", I ir II dalis). Po įvairių pamotės persekiojimų jaunas karalius atrado savo žmoną su vaikais ir laimingai gyveno. O ta šalis, kurioje juodu karaliavo, pasivadino Danija. Ji iki šiai dienai taip tebevadinama. (Bas. II, 103-108 psl., 42 nr.).

Šioje legendoje Odinas, jeigu jis čia yra vaizduojamas, tai ne šėtonu, kurio bodisi kunigaikštystė, bet arkliu. Aloys Closs, pagrindinis senosios germanų religijos žinovas, Odiną jungia su arklio simboliu. Pasak jo, runų atvaizdai ir raštai labai esmingai jungia Odiną su žirgu. (Die Religion der Germanen, 388 psl.).

Nebūdamas dar išvirtęs šėtonu, bet gelbėdamas pasakos karalaitę, norinčiai išsivaduoti iš kito transcendentinio veiksnio, šios legendos kumeliukas atidengia prieš mūsų akis ankstesnę Vokiečių dievų kovos fazę. Jis pasako, kaip Danijon atvyko Odino religija, sueidama į taikų sąlytį su anksčiau buvusia moteriškosios teisės religine kultūra.

Apie žirgą ir raštais besidomintį transcendentinį veiksnį liudija viena Ožkabalių legenda. Pasak jos, buvęs vienas labai gabus mokinyš. Jo draugai nuvedė jį karčiamon nugirdyti. Nusigėręs jis išgirdo, kad kamine cypsi. Ten jis rado buteliuką, kuris kabėjo ir tekėjo kaip laikrodys. Kai jis ištraukė buteliuko kamštį, iš jo išsoko toks ponaitis. Jis pakvietė studentą joti. Išėję laukan, jie rado tokį švį pririštą. Jiedu užsėda ir joja. Bejojant vėjas nunešė studentui kepurę. Jis prašė sustoti. Tačiau jo bendrakeleivis atsakė, kad jiedu jau šimtą mylių nujojo nuo tos kepurės. Jiedu dar prieš gaidžius apjojo visą pasaulį ir surinko visas naujienas iš viso svieto; parnešė pundus popierių. Kai velnias norėjo, kad parjojus mokinyš lįstų į butelį, šis prašė, kad jam parodytų, kaip lįsti. Kai velniukas įlindo butelį, mokinyš jį užkimšo ir vėl pakabino kamine. Kai mokytojas barėsi ant mokinio, kad jis miegojęs karčiame, tai šis pasiteisino, kad jis ne miegojęs, bet surinkęs viso pa-

saulio naujienas. Ir, nuvedęs mokytoją, parodė visą pundą laikraščių. (Bas. I, 35 psl., 19 nr.).

Šiame pasakojime mes turime sugretintus tris dalykus: arklį, paslaptinai jojamą; buteliuką, reiškiantį stiprius gėrimus; ir rašto kultūrą. Prie stulpo pririštas arklys yra savaiminga religinė sąvoka. Ji yra sutinkama nuo Altajaus kalnų Azijoje iki Vakarų Europos. Religinę simboliką turi ne tik arklys, bet ir stulpas, prie kurio jis yra pririštas. Šis stulpas reiškia pasaulio atramą ar centrą. Su šiuo centru yra sujungtas vėlyvesnis religinis simbolis — žirgas. (Plg. A. Closs 340 psl.). Mūsų atveju, prie šių dviejų religinių simbolių jungiasi dar trečias, būtent — buteliuko gyventojas, kurį tenka sieti su stiprių alkoholinių gėrimų išradėju Odinu. Jojančiųjų susidomėjimas pasaulio žiniomis, išreikštas ne išgirstu ar pasakotu būdu, bet rašytine forma, atitinka Odino raštišką charakteristiką. Kad šie raštai pasakoje yra išvirtę į modernią laikraščių krūvą, tai, be abejo, yra vėlyvas, gal būt, net spaudos draudimo laikų pritaikymas.

H. J. Schoeps, pacitavęs eiliuotą ištrauką iš sagų apie Odiną, kuris aukojasi sau pačiam, pastebi, kad tai nėra savita Odino laikysena. Jis rašo: "Dievas, kuris aukojasi sau pačiam, tai nedaro žmogaus išgelbėjimui (išganymui). Sąvokos, kaip nuodėmė ir gelbėjimo (išganymo) reikalingumas yra svetimos teutoniškai galvosena" (ten pat, 104 psl.). Tačiau mes turime lietuviškų legendų, kur velnio aukojimosi už žmogų idėja yra aiškiai išreikšta. Pavyzdžiui, paimkime pasaką iš Sūduvos Kalvarijos apylinkės.

Vieną kartą važiavo kunigas pas tėvus pavišėti. Važiuoja per tiltą, ugį klauso, kad po tiltu vaitoja žmogus. Kunigas liepia važnyčiai sustoti. Išlipo iš vežimo ir užklausė: "Kas čia? — "Aš esmi". — "Kas tu?" — "Aš esmi velnias". — "Ko tu čia dejuoji?" Tada velnias ėmė pasakoti: "Kaime N. viena mergina turės šiąnakt kūdikį ir paskui, kai kūdikis užgims, ji jį užsmaugs. Už tai aš turiu atsirgti". Velnias pasakė merginos pavardę, ir kunigas sužinojo, kad tai buvo jo sesuo. Dabar kunigas liepė važnyčiai važiuoti kaip



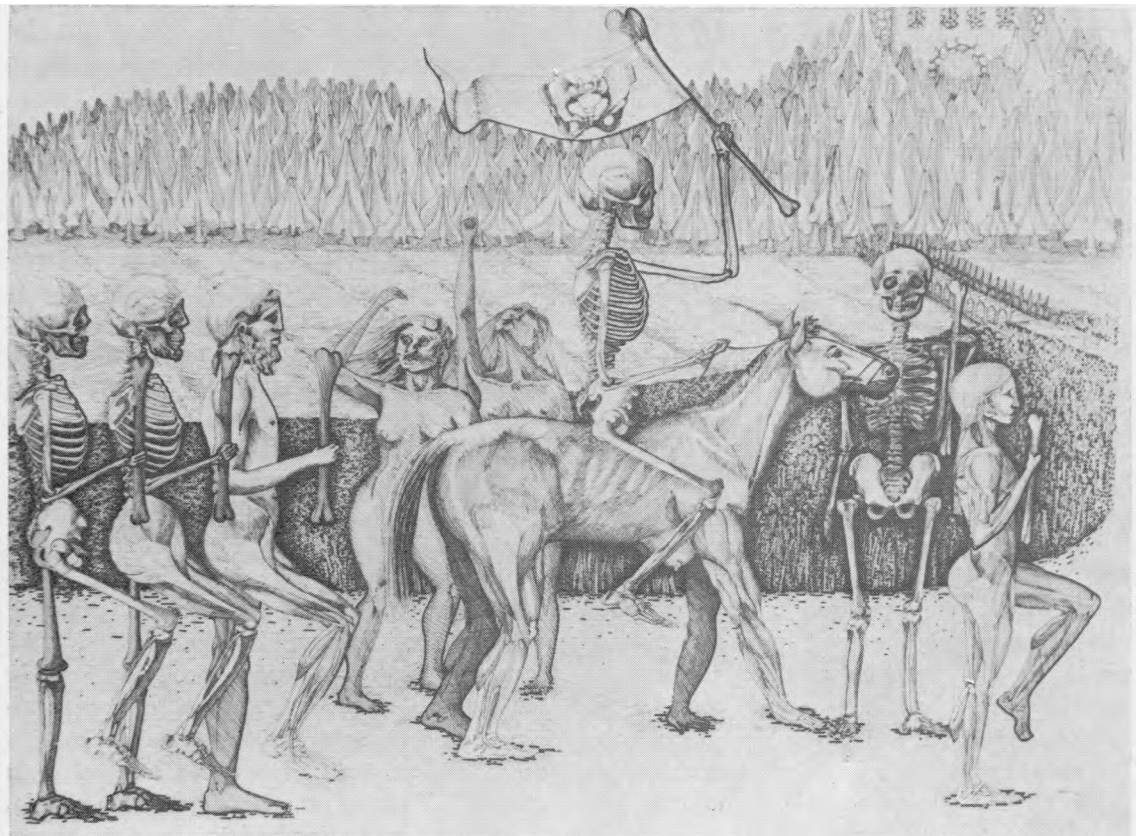
Rasa Arbaitė

Velykų zuikis



Rasa Arbaitė

'Romantika'



Rasa Arbaitė

Skeletų maršas (grafika 1976)



Rasa Arbaitė

Išdykęs berniukas (grafika 1976)



Rasa Arbaitė

Galvos konstrukcija (maišyta technika)

tik arkliai gali bėgti. Pribuvęs pas tėvus, sesers nerado namie. Ji buvo išėjusi į gužynę. "Kur Elzė?" — klausė kunigas. "Išėjo į gužynę", atsakė motina. Tada kunigas liepė ją pašaukti. Ir kai tik Elzė spėjo pareiti, tuojau užgimė jai kūdikis, bet nusmaugti ji negalėjo, kadangi patsai kunigas, taipgi motina, ją saugojo. (Bas. II, 66 psl., 22 nr.).

Šioje legendoje velnias kenčia už žmogų. Atrodo, kad jis kenčia už tai, kad žmogus gimtų. Jeigu jis kenčia, kad žmogus gimtų ir būtų nužudytas, tai nori, kad žmogus jam tektų. Jis labai vertina žmogų, net už jį kentėdamas. Dėl to ir sagos apdainuotas Odinas kenčias, kad gautų rašytinės išminties, galėtų būti suprantamas, kaip kenčias už žmonijos pažangą.

Iš Schmidto sužinome, kad Odino religijai buvo būdingi dievų atvaizdai ir fetišistiniai dievų ženklai. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad jokių būdu ne kiekviena religija yra palankiai nusiteikusi dievų vaizdavimo atžvilgiu. Yra religijų, kuriose dievybė suvokiama kaip gryna paslaptis, kaip absoliuti neapartamybė, kuri yra neprieinama jokiam vaizdavimui. Odinas, nors būdamas nakties dievas, yra palankiai nusiteikęs jo vaizdavimo atžvilgiu. Religijose, kuriose dievas yra vaizduojamas, jo poveikslas ne kartą įgauna panašią reikšmę, kaip pats dievas.

Lietuviškose pasakose mes sutinkame su velnio atvaizdo gaminimu. Giliai dievo vaizdavimo problemą užgriebia Kudirkos Naumiesčio apylinkės legenda. Ji pasakoja apie labai gabų vieno pono vežėją. Po pokylio ponas davė jam degtinės, o paskui liepė nupiešti velnią.

Nusiminęs vieną sykį savo stubelytėje sėdėdamas vežėjas nuliūdęs mislijo apie velnio esybę, kurį tas ponas liepė nupiešti. Taip jam besirūpinant, ir prašneko po pečiu. "Žmogeli, jeigu tave bėda spiria, ir ponas nori mane pamatyti, tai tu labai nenusimink. Atsinešk pono didelį arkužą popieros ir trejopos kreidos: juodos, raudonos ir žalios. Tada aš tau pamažėli pasirodysiu, ir tu mane po truputį galėsi nupiešti, ir nupiešęs, kai rodysi tam išdykusiam ponui,

dabok, kad daugiau niekas nepamatytų. Tu pats gali manęs visai nebijoti. Aš tau nieko nedarysiu, nes tu man gali kartais būti dideliu draugu, o mums, velniams, ant svieto draugai dideliai reikalingi.

Vežėjas tada pradėjo piešti velnią, kuris rodėsi jam ne išsyk, bet dalimis. Užbaigęs piešinį, vežėjas vis atsisakinėjo ponui jį parodyti, o šis vis prašė. Pagaliau vieno pokylio metu sutiko parodyti. Įsivedė tą savo poną į atskirą kambarį, duris pridarė, savo poną pasodino ant kėdės ir prieš jį ištiesė tą popierą, ant kurios buvo nupieštas velnias. Ponas, tai pamatęs, susirietė, išsitiesė, suriko, žiobtelėjo, kinkas pakratė, akys, kaip kukuliai, iššoko į viršų. Tame tarpe velnias pripuolęs sprandą nusuko, dūšią išėmęs su kanabėku įkirto ir nusirabazdino į peklą. Kiti ponai, ką žiūrėjo pro plyšį, apjako, o katrie nepritapo žiūrėti, tuos žieminis šiurpas papurtė. (Bas. II, 96 psl., 38 nr.).

Šiame pasakojime mes turime klausytojų nuotaikoms pritaikintą sensaciją, tačiau su savita teologine galvosena. Jeigu išsilaisvintume iš visos tos vaizdingos velniavos, pastebėtume, kad šio pasakojimo pagrinde yra galvosena, sakanti, jog transcendentinio veiksnio atvaizdas turi, jei ir ne tą pačią galią, tai bent panašią kaip religinis veiksnys. Religinio veiksnio atvaizdo problema žmonijos proistorėje ir net istorijoje turi labai daug vietos. Čia mes sutinkame įvairiausių formų, išsitęsusių nuo atvaizdų sudievinimo iki draudimo dievybę vaizduoti. Dėl to buvo ne tik diskutuojama, bet ir kariaujama.

Su religinio veiksnio vaizdavimo klausimu glaudžiai siejasi kitas labai platus žmonių įsitikinimas, kad žmogus, pamatęs Dievą, negali likti gyvas žemėje. Jeigu atvaizdas turi dievybės galią, tai iš to seka, kad žmogus, jį išvydęs, negali toliau pasilikti šiame gyvenime. Žemiškasis gyvenimas jam nustoja savo prasmės, jis suskyla, ir kūnas nukrinta kaip lukštas. Tai šiame pasakojime ir pavaizduota pono, pamačiusio velnio atvaizdą, mirtimi. O jeigu kieno Dievo regėjimas nebuvo pilnutinis, kaip šio pokylio dalyvių, jie bent apanka. Šia proga galime

prisiminti apaštalo Povilo apakimą pakeliui į Damaską. Taigi velnio atvaizdas, kuris yra toks veiksmingas šiame pasakojime, neabejotinai liudija savitą religinę galvosena, kuri čia jau yra suparodijuota. Šio pasakojimo vežėjas nėra praradęs savo rimtos teologinės galvosenos. Pasakojimo pradžioje matome jį intensyviai mąstantį apie tai, kas yra transcendentinis veiksnys, prieš pradedant jį piešti. Šis vežėjas savo ruožtu gal yra liekana tų mitologinių važiotojų, tiek indų, tiek graikų mitologijoje, kurie vėliau patys išvirtho dievybėmis.

Galvosena, kad transcendentinio veiksnio atvaizdas turi panašią galią, kaip pats veiksnys, yra gimininga tai galvosenai, kuri įvairiems daiktams priskiria dievišką galią ir kuri vadinama fetišizmu. Odino religija buvo artima šioms abiem galvosenoms. Ji kultivavo ir atvaizdus, ir simbolinius ženklus.

Suimant kartu įvairias lietuviško velnio charakteristikas, aiškėja jo giminingumas

su Odinu. Visų pirma dažnai lietuviškas velnias vadinamas vokiečiu ar vokiečiu. Velnias, vaizduojamas kaip ežero valdovas, gerai atitinka Odiną, kaip ežero gyventoją Danijoje. Vaižganto užrašyta legenda sieja Danijos vardą su moteria, kuri buvo žirgo gelbstima. Lietuviškose pasakose ne retai velnias yra atpažįstamas iš jo arklio kanojų. Lietuviško velnio alkoholizmas turi savo pateisinimą tik Odino stipriųjų alkoholinių gėrimų išradime. Pagaliau kenčiantis lietuviško velnio pobūdis papildo ir paaiškina, ką iš tikrųjų reiškia normanų legenda apie Odiną, kenčiantį ant medžio. Tiek Odinas, tiek lietuviškas velnias yra raštingi. Pagaliau, nepaisant savo naktinio pobūdžio, Odinas yra vaizduojamas dievas. Lietuviškoje legendoje mes taip pat turime velnio vaizdavimą.

Turint visas šias charakteristikas prieš akis, nekyla abejojimo, kad Odinas yra vienas iš pačių pagrindinių velnio įkvėpėjų lietuvių legendose.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Skelbiame aštuonioliktąjį "Laiškų lietuviams" konkursą parašyti straipsniui apie dvasinį pašaukimą. Straipsnio temos pavadinimą pasirenka pats autorius. Straipsnyje galima panagrinėti dvasinio pašaukimo reikšmę ir svarbą, ypač mums, lietuviams; dėl ko pašaukimai į kunigus ir vienuolius bei vienuoles mažėja; kas darytina, kad būtų daugiau pašaukimų ir t.t.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąjį pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki 1977 metų kovo mėn. 1 dienos.

Už geriausius straipsnius bus skiriamos penkios premijos (skliausteliuose — mecenato pavardė): I — 150 dol. (dr. Leonas Kriaučeliūnas), II — 100 dol. (Justas Lieponis), III — 75 dol. (kun. Ignas Urbonas), IV — 50 dol. (Stefanija Rudokienė), V — 25 dol. (kun. Juozas Prunskis).

Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami "Laiškuose lietuviams". Vertinimo komisija bus paskelbta vėliau.



A. A.
T. Kazimieras
Pečkys, S.J.

A. Kezio, S.J., nuotr.

A.A. TĖVAS KAZIMIERAS PEČKYS, S.J., po ilgos vėžio ligos mirė 1978 m. lapkričio mėn. 11 d. 5 val. po pietų, Čikagoje, Šv. Kryžiaus ligoninėje, sustiprintas visais ligonių sakramentais, sulaukęs 58 m. amžiaus, jėzuitu išbuvęs 39 metus.

Jis gimė Rusijoje, kur tėvai buvo priversti pasitraukti iš tėvynės pirmojo didžiojo karo metu. Pasibaigus karui, Pečkių šeima grįžo į Kybartus, kur Kazimieras baigė pradžios mokyklą ir gimnaziją. 1937 m. įstojo į Jėzuitų ordiną. Naujokyną atliko Pagryžuvyje. Filosofiją ir teologiją baigė Olandijoje, kur 1945 m. buvo išventintas kunigu.

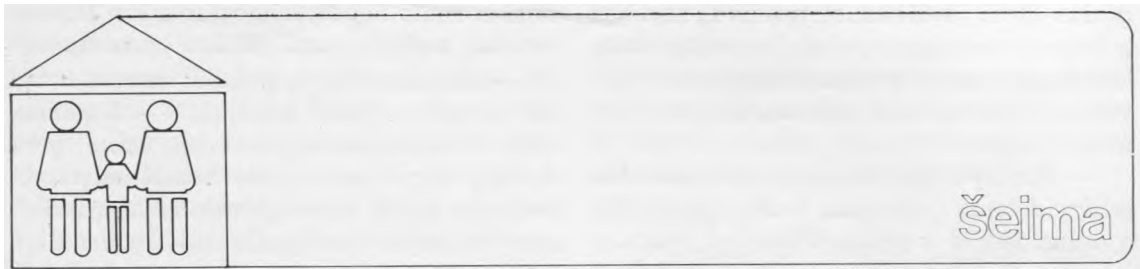
Įvairius pastoracinius darbus pradėjęs Olandijoje, juos tęsė Paryžiuje, Montrealyje, Čikagoje. 1955-1961 m. buvo vyresniojo pagalbininku Čikagoje. 1962-1968 m. klebo-

navo Montrealyje, Aušros Vartų lietuvių jėzuitų parapijoje. Nuo 1968 m. pabaigos iki paskutinės savo ligos buvo ekonomas Čikagos lietuvių jėzuitų namuose.

Tėvas Kazimieras buvo tylus, pozityvus žmogus. Nemėgo sentimentalumų, fantazijų, ceremonijų. Jaunystėje mėgo sportą. Atrodė, kad buvo labai stiprios sveikatos, bet iš pradžių visiškai nepastebėtas vėžys pamažu visai sunaikino jo organizmą.

Laidotuvėse dalyvavo šimtai žmonių, kurie jį gerbė ir vertino už jo tylų, pozityvų darbą. Palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse šalia neseniai mirusio a.a. Tėvo J. Raibužio, S.J., tėvų jėzuitų sklype.

Lietuvių tėvų jėzuitų eilės retėja, o darbai nemažėja. Kas išeinančius pakeis, kas perims jų darbus?



Vedybos - šeimų laimė ir nelaimė

(Gyvenimo vaizdeliai iš reporterio užrašų)

Vytautas Kąsnis

PROLOGAS

Kai prieš 15-20 metų išgirsdavai telefono skambutį neįprastu vėlyvu nakties metu, su džiaugsmu skubėdavai atsakyti, nes tikėjais išgirsias linksmą naujieną. Skambindavo ką tik iš Europos atvykę draugai, skambindavo į kitas vietas persikėlusieji, skambindavo besidžiaugią paaugštinimais, naujais pasiekimais, būdami gerų draugų būryje, norėdami su tavim pajuokauti, linksmą naktinę išdaigą padaryti, o kartais ir sulauktu naujagimiu pasidžiaugti arba į vestuves pakviesti.

Bet ši linksmoji naktinė išdaiga pasibaigė, kaip baigiasi ir kiekviena vėjuota, audringa srovė. Dabarties naktinis skambutis dažniausiai liūdesingai nuskamba, blogą naujieną atnešdamas, mirtį, nelaimę paskelbdamas. Kai išgirsti vidunaktyje draugo ar draugės balsą, žinai, kad ne į vestuves tave kviečia, bet greičiausiai į išskirtuves, vieni prašydami pagalbos šeimos taikai atstatyti, kiti pranešdami, kad žmona išvyko nežinon, pasiėmusi lagaminą, ar varo vyrą iš namų.

Ir nuskamba tada jaunystėje šokto tango žodžiai apie paskutinį sekmadienį, apie atėjusį kitą, jaunesnį, gražesnį, turtingesnį, pavergusį širdį tavo numylėtos ar numylėto. Atėjo kitas, atėjo kita... lyg skamba tango muzika, ir mintyse matai draugus, drauges, priesaiką, pasižadėjimą, meilę, išipareigojimus. Tie du, kurie mylėjosi ir džiaugėsi gyvenimo laime, širdies meilės ryšiais surišta

draugyste, išsiskyrė, vienas nueidamas į saulėtą pietų kraštą, kitą palikdamas kelionei į šaltą šiaurę. Vienam rytai šviečia, kitam tamsūs vakarai grūmoja.

GYVENIMO SCENOS UŽKULISYJE

Prieš atidengiant gyvenimo vaizdų scenos uždangą, užkulisyje sutinkame vieną reporterį, vartantį storą užrašų knygą, kurioje surašyta apie 50 atskirų šeimų išgyvenimų. Užrašai pradėti rašyti 1934 metais. Daug vaizdų iš Lietuvos kaimo, miestelių, miestų šeimų gyvenimo. Tęsiasi per okupacijų ir karo metus. Nukeliami į Vokietiją bei kitas Europos valstybes, minimi toliau didžiosios laisvės šalyje — Šiaurės Amerikoje. Pirmame puslapyje parašyta: "Vedybos — šeimų laimė ir nelaimė". Tai lyg dalis mūsų gyvenimo dienoraščio, kuris vis papildomas naujais įvykiais, išgyvenimais.

GYVENIMO VEIKSMAS

Lyg scenos uždangai pakilus, dideliame kambaryje matome 25 svečius, kurie buvo sukviesti šeiminių Birutės ir Jurgio Gilionų į jų 25 metų vedybinio gyvenimo sukaktį. Susirinko buvusieji gimnazijos bei universiteto metų draugai, giminės. Sveikinimai ir kalbos pasibaigė, išrikiuotos stovėjo tuščios šampano taurės. Visų veidai įkaitę po šokio. Iš kampo sklido Šabaniausko dainos garsai apie paskutinį sekmadienį.

Jurgis Gilionis, pakėlęs taurelę, dėkojo draugams už linkėjimus, dovanas ir kvietė išgerti į svečių sveikatą. Jonas Stankaitis,

gražus vyras, dailiai nuaugęs, daug mylėjęs ir šeimos nesukūręs, garbingas žaliėjo dobi-
lo draugijos narys (į ją mes rikiuojame visus viengungius), dažnai įkandus kalbose, pirmasis prabilo:

— Klausyk, Birutėle ir Jurgeli, mes jus paskandinome gražiausių žodžių jūroje. Na, o dabar imkite ir prisipažinkite, ar jau taip ir buvo iš tikrųjų tokie gražūs dvidešimt penkeri vedybinio gyvenimo metai, kaip čia visi kalbėjo ir gražino. Argi jau taip tiesiu keliu irėjote, niekados nepaslysdami į vieną ar kitą pusę, ar kartais šypsniu neuždengdavo rūstūs veidai, nesugriaudavo griaustinis, o gal ir pirštai į kumštį signiauzdavo, lėkštės, kaip tos erdvinės, imdavo skraidyti?

— Jonui vis vaidenasi nesutarimai, peš-
tynės, — sako Karutis. — Už tai jis, visko prisibijodamas, ir viengungystę pasirinko. Pagąsdink dabar tu jį, Jurgeli, tai jis ir prie-
ponių nebesisukinės.

Nuskambėjo juokas, ir visi ėmė Stankaitį per dantį traukti. Kalnelis, kuris su Jonu jaunystės dienomis vienas nuo kito mergeles viliojo, ir sako:

— Mano šeimos skyrybos, kaip tie ligų skiepai, jį imunizavo nuo vedybų ilgiems metams. O prieš jas vis apie mano buvusią žmoną Viktutę sparną riedavo, meilingus žodžius kalbėdavo, visados ją užstodamas. Ko gi dabar prie jos nesisuki?

— Taip jau būna su tais viengungiais, — sako Jatulienė. — Kai šeimos gražiai gyvena, viengungiai atsilaukyti negali, bet kai išsiskiria, tai pirmieji, kaip tie žvirbliai, sulenda į krūmus, lyg vanagą pamatę. Mat, išsigąsta, kad ant jų sprando neužsikrautų.

— Na, ar ne per gausiai skiriasi mūsų šeimos, — sako Gilionio brolis Juozas, žurnalistas. — Net baisu darosi. Vejamės amerikiečius, lenktyniaujame su savo broliais, Lietuvoje gyvenančiais. Padėtis ten blogėja kasdien. Jei 1950-54 m. iš šimto vedybų buvo tik 3-4 skyrybos, tai 1973 m. iš šimto jau buvo 28 skyrybos, o Vilniuje iš šimto santuokų 1973 m. 35 baigėsi skyrybomis. Estijoje iš šimto — 39 skyrybos, o Latvijoje siekė net 50. Rusijoje kai kuriose vietovėse ski-

riasi iš šimto net 73 šeimos. Ir mūsų statistika būtų nedžiuginanti, jei kas ją vestų.

— Negalima jau taip labai smerkti ir tas skyrybas, — sako Juodakis. — Žiūrėkite, kad ir šitame būrelyje, mūsų labai gerų draugų tarpe, net trys šeimos išsiskyrė. O kokie jie dabar laimingi, sukūrę naujas šeimas. Mes juk juos pažįstame, kaip nuluptus. Nėra palyginimo, kaip jie gyveno prieš kelerius metus ir kaip dabar gyvena. Antai, Kalnelis net ketvirtuosius metus gyvena, kaip medaus mėnesį... cha, cha, cha...

— Ir man atrodo, — sako Čiurėnas, — jei jau negalima šeimoje sugyventi, tai daug geriau išsiskirti. Kaip toje lietuviškoje patarlėje sakoma, kad kirvis turi atitikti kirvakotį. Kam reikia vienas kitą kankinti, jei negalima sugyventi? Nesutinka pažiūros, nesutinka nuomonės, skiriasi būdai, tad geriau draugiškai atsisveikinti, negu kad vaikams rodyti blogą pavyzdį.

— Man tik viena keista, — sako Kalnelienė, — kaip gali žmonės, kurie mylėjosi, bet vėliau, negalėdami sugyventi, išsiskyrę, pasidaro didžiausi priešai. Tai tokia buvo ir ta jų meilė. Jeigu jau kartą mylėjai, tai ir išsiskyrę turi būti geri draugai.

— Na, ir nuklydome į kalbas, — sako šeimininkė Birutė. — Reikia šokti, linksmin-
tis, o dabar apie skyrybas kalbame.

— Gerai, labai gerai darome, — įsiterpė kunigas Pranaitis. — Švenčiame vedybinę sukaktį, tad ir apie šeimų gyvenimą tinka kalbėti. Skyrybos — tai mūsų tautos vėžys. Mes turime viską daryti, kad jis nesiplėstų. Tiesa, kai kas sako, kad šeimas skiria ir bažnyčia, bet tai būna ne skyrybos, o tik anuliacija — bažnytinis teismas, ištyręs bylą, paskelbia, kad ten tikros moterystės niekad nebuvo. Tai įvyksta tada, kai būna kokia nors kliūtis, kuri panaikina moterystės sutartį — padaro negaliojančią. Skyrybos dažniausiai įvyksta dėl to, kad į šeimos gyvenimą žiūrima per daug lengvapėdiškai.

— Na, gerai, kunige, — pertraukė jį reporteris, — andai laikraštyje skaičiau, kad kai kurie teologai perša mintį, jog santuoka baigiasi, kai sutuoktinių tarpe dingsta meilė.

— Į tai atkreipė dėmesį ir popiežius Pau-

lius VI, — atsako kunigas. — Jis neseniai vienoje savo kalboje kaip tik apie tai kalbėjo, jog katalikiškos sutuoktinių poros, paveiktos kai kurių tokių teologų progresyvių minčių, kartais atsisako aukšto santuokos idealo. Santuoka, anot jo, yra neatšaukiamas įsipareigojimas, kuris, kartą priimtas, nebegali priklausyti nuo žmogaus nepastovių nuotaikų ir besikaitaliojančių norų. Santuoka negali būti paaukota jausmų bei aistrų vardan. Sunku tikėtis pastovios santuokos, jeigu ji su savimi nesineša kryžiaus, nesireiškia fizinio ar dvasinio skausmo pavidalais. Paulius VI taip kalbėjo Mergelės Marijos draugijai, kuri yra paplitusi Prancūzijoje, Airijoje, Anglijoje ir plinta JAV-se. Draugijos nariai veikia 5 porų grupėmis, kurios nuolat bendrauja kaip vienetas ir renkasi bent kartą per mėnesį bendrai maldai. Kiekvienas vyras su žmona taip pat pasižada skirti bent valandą per mėnesį peržvelgti savo vedybiniam gyvenimui. Jie taipogi pasižada kas dieną bendrai su savo vaikais melstis. Popiežius skatina draugijos narius tapti misijonieriškais šeimomis, savo pavyzdžiu skelbiančiomis Kristaus evangeliją ir uždegančiomis juo kitas šeimas.

— Šeimų problema yra labai svarbi, — įsiterpė Kazėnas, ruošias sociologijos doktoratą. — Įdomu, kad šeimų konsultantai, kurie duoda patarimus kitiems, taip pat gana žymiu nuošimčiu neišvengia skyrybų. Čia kunigo pakartoti popiežiaus pasakyti žodžiai labai svarūs. Jie turėtų būti įkalti į kiekvieno jaunavedžio širdį. Aš turiu pasiūlymą. Jau vėlus vakaras, ir mes turime skirstytis. Pradėta pokalbio tema šeimos klausimais, kaip minėjau, labai svarbi. Nukelkime pokalbio tęsinį kitam mėnesiui, kai švėsime kolegos Kalnelio gimtadienį. Jis kaip tik išgyveno šeimos tragediją, dabar sukūrė naują, anot jo, labai laimingą gyvenimą. Tegul jis ir kiti du čia mūsų tarpe esantieji draugai pasisako savo išgyvenimus, kuriuos, kiek žinau, jie yra papasakoję mūsų mišiam reporteriui. Taigi paslapties nebėra. O, be to, Birutė ir Jurgis Gilioniai galės atsakyti į mūsų mielo viengungio Jono Stankaičio paklausimą: argi tie 25 vedybinio gyvenimo

metai iš tikrųjų buvo tokie gražūs, kaip čia sveikintojai kalbėjo?

Jurgis, išlydėjęs paskutinį svečią, užtrenkė duris, o lauke užiantis rudens vėjas draskė medžių lapus. Gatvėje nutilo žmonių balsai, nutilo ir mašinų užimas.

EPILOGAS

Svečiams išsiskirsčius, reporterį pas save pasikvietė Kalikonų šeima, kurios jauna dukterė akademike išgyveno tragišką šeimos išsiskyrimą. Čia jis praleido kelias valandas ir į savo užrašų knygėlę užrašė naują šeimos gyvenimo vaizdelį, kuris savo tragiškumu vertas rašytojo plunksnos, filmų studijos, laikraščio atkarpos.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Tarptautinė bažnytinių teisių konferencija šaukiama 1977 m. vasario 14-17 d. Gregorianumo universiteto patalpose Romoje.

- Dr. Elizabeth Kubler-Ross, autorė kelių knygų apie mirimą ir mirtį. Psichologinių studijų draugijos suvažiavime pareiškė, kad jos stebėti patyrimai žmonių, kurie po klinikinės mirties vėl atsigavo, be jokio abejonių šešėlio įtikina, kad yra gyvenimas po mirties.

- Indijos ministerė pirmininkė Indira Gandhi, vizituodama Motinos Teresės Artimo meilės misijonierių įkurtą mokyklą, aukštai įvertino mot. Teresės ir jos seselių darbą bei pasišventimą "vargingiausiems iš vargingųjų". Motinos Teresės įkurtas vienuolynas Indijoje dabar turi 32 prieglaudas, 67 raupsuotųjų ligonines, 28 vaikų namus.

- Archeologai Pompėjoje (Italijoje, netoli Neapolio) atkasė senovės kapines. Taip pat surado du ugniakalnio lavos 79 metais gyvus palaidotus žmones.

- Arkiv. Patrikas Chapaika, pirmas negras Rodezijos vyskupas, perėmė valdyti Salisbury arkivyskupiją.

- Penssylvanijos Švietimo departamentas pareiškė, kad Pittsburgho valstybinio švietimo taryba privalo parūpinti nemokamai autobusais pervežimą privačių mokyklų auklėtinių iki 10 mylių už miesto ribų.



ŽODŽIŲ TVARKA SAKINYJE

Lietuvių kalbos žodžių tvarka sakinyje nėra tokia griežta, kaip kai kurių kitų kalbų, pvz. vokiečių. Žodžio vieta sakinyje priklauso dažnai nuo to, ką kalbantysis asmuo nori labiau pabrėžti, išryškinti. Daug kur toji žodžių tvarka pareina nuo rašančiojo ar kalbančiojo kalbos jausmo, loginio sprendimo ar stilistinės nuožiūros. Kartais galima žodžius kaitalioti, kaip tik nori, ir vis tiek sakiny bus geras, suprantamas. Pvz.: *Vakar buvau mieste. Mieste vakar buvau. Vakar mieste buvau. Buvau vakar mieste. Buvau mieste vakar.*

Tačiau nereikia manyti, kad kiekviename sakinyje visus pavienius žodžius galima kaip nori kaitalioti ir vis tiek sakiny bus geras, suprantamas. Paprastai galima kaitalioti ne pavienius žodžius, o *sintagmas*. Be abejo, ne visi žino, kas yra ta sintagma. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas taip šį žodį paaiškina: *sintagma* — vientisinis sintaksinis intonacinis-prasminis vienetas (žodis ar žodžių grupė). Štai, pavyzdžiui, sakiny, suskirstytas sintagmomis: *Praėjusių vasarą / pas mus / gyveno / keli asmenys*. Šias keturias sintagmas galima įvairiai kaitalioti, sudarant net keliolika tos pačios reikšmės sakinių: *Praėjusių vasarą gyveno pas mus keli asmenys. Praėjusių vasarą keli asmenys pas mus gyveno. Keli asmenys praėjusių vasarą pas mus gyveno. Pas mus praėjusių vasarą keli asmenys gyveno*. Tai tik kelios kombinacijos, bet jų yra ir daugiau. Tačiau nebūtų gerai, jeigu kaitaliotume žodžius, skaldydami sintagmas. Pavyzdžiui: *Asmenys pas gyveno mus praėjusių*

keli vasarą. Čia, be abejo, nėra jokios minties.

Kartais, ypač poezijoje, galima sukeisti kai kuriuos sintagmos žodžius. Toks sukeitimas vadinamas *inversija*. Pvz.: *Didingi miškai supo mūsų šalį*. Stilistiniais sumetimais šį sakinį galima taip išreikšti: *Miškai didingi supo šalį mūsų*.

Nuo žodžių tvarkos kartais priklauso ir kitų sakinio dalių sintaksinės funkcijos. Pvz. sakinyje *Atėję prie upės pamatėme būrį žmonių* žodžiai *prie upės* gali būti sintagmoje *atėję prie upės* arba *prie upės pamatėme*. Sakytinėje kalboje sintagmų ribas parodo pauzės: *Atėję / prie upės / pamatėme / būrį žmonių*. Rašytinėje kalboje tas ribas suvokti padeda tinkama žodžių tvarka ir skyryba: *Prie upės atėję, pamatėme būrį žmonių* arba *Atėję pamatėme prie upės būrį žmonių*.

Sakinyje *Sužeistas paukštis krito žemėn* dalyvis *sužeistas* yra pažymintis, pažymintis veiksnį *paukštis*. Pakeitus žodžių tvarką, keičiasi ir dalyvio funkcija sakinyje. Pavyzdžiui, pasakyme *Paukštis žemėn krito sužeistas* dalyvis iškelia veiksnio būvį veiksmo metu ir kartu su veiksmazodžiu sudaro sudėtinį tarinį, o sakinyje *Paukštis sužeistas krito žemėn* tas pats dalyvis žymi aplinkybę — paukštis krito dėl to, kad sužeistas.

Iš pateiktų pavyzdžių matyti, kad ir lietuvių kalbos žodžių tvarkos laisvumas yra tik sąlyginis, neabsoliutus. Vienokia ar kitokia žodžių tvarka pareina nuo sakinio turinio, nuo sakinyje iškeltų reiškinių realaus tarpusavio santykio, nuo kalbančiojo asmens noro pabrėžti, labiau išryškinti tą ar kitą žodį (plg. J. Balkevičius, Dabartinės lie-

tuvių kalbos sintaksė, Vilnius 1963, psl. 25-26).

KAI KURIE NEDERINAMOJO PAŽYMINIO KILMININKO VARTOJIMO ATVEJAI

Kartais tenka keisti nederinamojo pažyminio kilmininko vietą, norint, kad sakinyse būtų aiškesnis. Pvz.: Su pagarba minime *poeto vardą*, kuris apdainavo savo gimtąjį kraštą. Šiame sakinyje santykinis įvardis stovi ne prie to žodžio, kurį norima paaiškinti šalutiniu sakiniu, o prie kito, todėl norimą pasakyti mintį galima suprasti klaidingai. Galima suprasti, kad gimtąjį kraštą apdainavo ne *poetas*, o *vardas*. To neaiškumo išvengtume, taip šį sakinį pertvarkydami: Su pagarba minime *vardą poeto*, kuris apdainavo savo gimtąjį kraštą.

Sudėtiname sakinyje sukeisti pažyminio ir pažymimojo žodžio vietą, kai reikėjo, nevengė nė Jablonskis. Jo redaguotame Žemaitės "Raštų" I tome yra tokių sakinių: *Katrė prarijo pirmą gurkšnį vaišių, užtaisytų kaip karčiausiais pipirais žodžiais naujosios motinos* (72). Kalbos maišėsi su žvangesiu *butelių, taurių ir stiklinių, šūkavimu apgirčių ir girtųjų* (202).

BŪDINGESNIEJI KIEKIO KILMININKO VARTOJIMO ATVEJAI

Kartais yra maišomi kiekio ir nederinamojo pažyminio kilmininkai. Nederinamojo pažyminio kilmininkas lietuvių kalboje paprastai eina prieš pažymimąjį žodį, pvz.: *moterų sąjunga, draugo nuoširdumas, vėjo pūtimas*, bet ne: *sąjunga moterų, nuoširdumas draugo, pūtimas vėjo*. Kai kurie mano, kad šis dėsnius yra pritaikytinas ir kiekio kilmininkui. Tačiau kiekio kilmininkas dažniausiai eina po žodžių, reiškiančių tam tikrą saiką, skaičių ar matą, ribotą ar mažą kiekį, daiktų ar asmenų daugybę, tam tikrą ruožą ar vietą.

1. Po žodžių, reiškiančių saiką: Atnešė *qsotį pieno*. Išgėrė *puslitrį vyno*. Prikasė *maišką bulvių*. Išgerk *stiklinę vandens*.

2. Po žodžių, reiškiančių skaičių ar matą: Pirkau *puskapi agurkų*. Įsigijau *tuziną naujų šaukštų*. Suverpė *kuodelį pakulų*. Suvalgiau *saują uogų*.

3. Po žodžių, reiškiančių ribotą ar mažą kiekį: Duok bent *lašelį vandens*. Suvalgiau *kąsnelį duonos*. Gavau *trupčiuką pinigų*.

4. Po žodžių, rodančių daiktų ar asmenų daugybę: Kluone buvo *aibės pelių*. Prigaudė *daugybę žuvų*. *Pulkai žmonių* traukė į miestą.

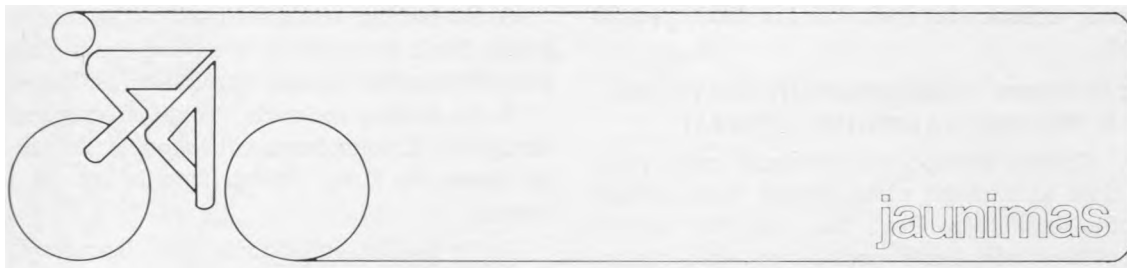
5. Po žodžių, reiškiančių tam tikrą ruožą ar vietą: Plovėjai platų *barą rugių* nupiovė. Vidury darželio ežia rūtų augo. Vakar tris *lyses runkelių* apkaupiau.

Kartais kiekio kilmininkas eina ir prieš minėtų reikšmių žodžius, tačiau tokia žodžių tvarka retesnė, mažiau būdinga. Čia, gal būt, veikia analogija su nederinamojo pažyminio kilmininku. Kai kuriais atvejais ir riba tarp šių kilmininkų neryški. Pvz.: Išgėriau *alaus butelį*. Suvažiavo *žmonių galybė*. Jis piovė platų *rugių barą*. Dėl to *žemės kąsnelio* rūpinausi visą gyvenimą. Per *dulkių debesį* nieko nesimato.

DAR KAI KURIE NEIIPRASTI ŽODŽIŲ TVARKOS SAKINYJE ATVEJAI

J. Jablonskio redaguotuose vertimuose kartais pasitaiko ne visai įprastos žodžių tvarkos. Štai keli pavyzdžiai: Išsiaiškinau daug neaiškių dalykų ir iš to mūsų istorijos laikmečio, kada gyvenusios Europoj tautos *akmeniniais tesitenkino kirvukais* (Urvinis žmogus, 20). Tuomet seniesiems Europos gyventojams *naujas prasidėjo gyvenimas* (ten pat, 29). Dabar pats *sunkusis prasidėjo kopimas* (Baisusis milžinas, 8). Tur būt, *gerą jis ganiavą turi* (ten pat, 9). Sodžiaus kregždė, priešingai, savo lizdelį visuomet *mediniuose krauna trobesiuose* (Visuomenės įnamiai, 38).

Jei būtų nežinoma, kad šie sakiniai yra J. Jablonskio, tai, tur būt, kai kas imtųsi juos gerinti, ypač taisyti tą "netikusią" žodžių tvarką. O čia, kaip matyti, mūsų žymusis kalbininkas primygtinai ją vartoja. Nesunku suvokti, kad tokia vartoseną nėra prasimanyta ar iš piršto išlaužta, bet turi realų pagrindą. Atitraukiant pažyminį nuo pažymimojo žodžio, labiau sutelkiamas dėmesys į pažyminiu reiškiamą ypatybę. Tokią žodžių tvarką Jablonskis, be abejo, bus nusi-



Jaunimas - religija?

Rasa Lukoševičiūtė

Artėjant Kalėdoms, Kristaus gimimo šventei, neišvengiamai kyla klausimai: kokiam stovyje yra mano tikėjimas? ar šių dienų visuomenė tiki Dievą? jaunimas - religija - tikėjimas; ar tai nutolusios ir nebesiderinančios sąvokos? Šiame straipsnyje stabtelsiu ties paskutiniuoju klausimu ir pažvelgsiu artimiau, kaip šių laikų jaunimas supranta tikėjimą ir kaip žiūri į Dievą, Bažnyčią, religiją... Stengdamasi apriboti pasirinktą temą, kreipiu didesnę dėmesį į lietuvių jaunimą ir jo religines pažiūras.

Šis šimtmetis ir jo rašytojai, psichologai bei filosofai yra atkreipę didesnę ir objektyvesnę dėmesį į religijos ir apylaimo tikėjimo klausimus. Alfred Adler savo knygoje "What life should mean to you" įdomiai nusakoma pirmą ir pagrindinę žmogaus religijos prasmę bei reikšmę. Žmonijos seniausios troškimas yra susidomėjimas vieno individo kitu, vienos visuomenės grupės kita. Tai tik per šį procesą žmogus pajėgė tobulėti ir puoselėti savo asmenybę. Religija visada buvo geras įrankis pasiekti šiam tikslui. Pirmiausia dėl to, kad jos simboliai vis būrė žmones į bendrą garbinimą, malda, tikėjimą

klausęs iš gyvosios šnekamosios kalbos, kurioje kartais mėgstama sakyti tokia eile: būdvardis (pažymins) - veiksmazodis (tarins) - daiktavardis (pažymimasis žodis).

Tokia žodžių tvarka, žinoma, ne labai tikėtų moksliniuose veikaluose, bet ji labai paįvairina stilių beletristikoje.

ir tokiu būdu nustatė žmogaus priklausomumą, nes jos pačios pagrindinis tikslas buvo ir tebėra bendras žmonijos gėris.

Alvin Toffler savo po visą pasaulį paplitusioje knygoje "Future Shock" pareiškia, kad religinės institucijos (bažnyčios, parapijos ir jų komitetai) visada sudarė naujam ateiviui sąlygas susipažinti su kitais ir užmegzti pirmuosius ryšius su savo aplinka. Bet jis taip pat pabrėžia, kad religija ir kitos giliausios žmonijos šaknys, kaip tauta, visuomenė, šeima, profesija, nebeturi tvirtumo šiame per greitai besikeičiančiame pasaulyje. Žmogus, jausdamas nepastovumą, nenusistovėjimą, ieško kitokių gyvenimo inkarų, kad pajėgtų geriau ir tvirtiau integruotis šio gyvenimo nuolat besikeičiančiose sąlygose.

Ribodamiesi šių autorių citatomis, žvelkime į labai konkrečią problemą — lietuvių jaunimo atsitolinimą nuo tikėjimo, religijos, bažnyčios. Kodėl religinio pobūdžio lietuvių jaunimo organizacijų eilės mažėja? Kodėl nematyti jaunų veidų bažnyčios suoluose? Kodėl parapijos komitetų narių amžiaus vidurkis labai aukštas? Kodėl nebėra pašaukimų į kunigus ar vienuolius? Šie susirūpinimai liečia ne vien lietuvių išeiviją. Visas pasaulis išgyvena šią krizę. Tačiau mums, lietuviams, parapijos buvo ir yra pagrindinis lietuviybės išlaikymo įrankis. Parapija lietuviybei yra lygiai tiek svarbi, kiek visuomenė individui ar individas visuomenei.

Nemėgindama atsakyti į šiuos klausimus, o teiškodama paaikškinimų, norėčiau išreikšti tris asmeniškias nuomones.

1. Jaunuomenė visada buvo ir yra charakterizuojama avangardistiniais galvojimais ir veiksmiais. Galima sakyti, kad jaunimas yra ne tik praeities vertybių testinumas, bet ir ateities spalvos. Norėdamas atlikti šias pareigas, jaunimas kartais naudoja labai aštrias priemones ir todėl lengvai pereina nuo juodo į baltą ir nuo balto į juodą. Religija senais laikais buvo "šventas" dalykas. Tų laikų visuomenės vertybės buvo visiškai skirtingos nuo tų, kurias skelbia mūsų dienų jaunoji visuomenė. Pagal Toffler, mes esame paveikti šio gyvenimo per greitai besikeičiančių sąlygų ir, baimės bei nežinios jausmų apimti, ieškome naujų šaknų, kurios ne būtinai turi moralinę ar psichologinę bazę, o dažnai net atsiduoda momentaliai veikiančiu vaistų skoniu (pinigai, gera ekonominė ir socialinė padėtis ir t.t.).

2- Šalia šio fakto, dabartinė Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo generacija ar bent jos dauguma tebeturi atsakyti į labai svarbų klausimą: kas aš esu? Šio klausimo atsakymo suradimas dar pasunkėja, kai prisideda antras klausimas: kam man reikia lietuvių parapijos ar lietuvių dvasiškių, kurie yra toli nuo mano namų, kai aš galiu universitete, darbovietėje ar kaimyninėje bažnyčioje gauti reikalingą pagalbą ar patarimą? Taigi jaunam lietuviui neužtenka nuspręsti, ar jis tiki Dievą ar ne, ar jis praktikuoja ar ne; jam dar reikia nutarti, kur ir kokia kalba jis išreikš savo tikėjimą!

3. Per paskutiniuosius penkerius metus pastebime skirtingą tikėjimo bangą katalikų religijoje: atsirado visokie "Jesus Freaks", charizmatikų grupės ir t.t. Ši banga turi didelės įtakos lietuvių religinei veiklai: ateitininkų organizacija ir didelis skaičius vienuolių vykdo didelę charizmatikų programos dalį. Šį faktą galima išaiškinti dviem būdais, vadovaujantis autorių citatomis: gal grįžimas prie senovės konkrečiais simboliais ir akivaizdinė išraiškom, siekiant Dievo garbinimo, priartins prie religijos nuo jos atitolusią visuomenę. Bet, antra vertus, kyla labai abejotinas klausimas: kaip žmogus pajėgia "senoviškais" būdais pritapti prie nepaprastai greitai besikeičiančio kompli-

kuoto modernaus gyvenimo? Ar jis nerizikuoja vienu momentu visiškai pasimesti?

Vienas klausimas kelia kitą, ir atrodo, kad nerandame atsakymo tokiame esminiam lietuviybės klausimui. Tačiau aš manau, kad vienas dalykas yra aiškus. Tiek lietuvių jaunuolių, tiek viso jaunimo religinė pažiūra nesisiderina su visuomenėje egzistuojančiomis religinėmis institucijomis. Su dideliu susirūpinimu ir abejojimu galvoju, kad kada nors kur nors sugriuvo tiltas, kuris jungė žmoniją su bažnyčia ir nepajėgė išlaikyti to paties greičio. Bet kas sudaro tą ryšį-tiltą, jei ne patys žmonės ir jų įsipareigojimai?

P.S. *Būtų gera, kad skaitytojai reaguotų į šias mintis ir pasakytų savo nuomones bei nusiteikimus.*

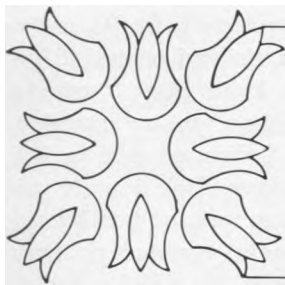
- Santa Fe, N.M., arkiv. R.F. Sanchez pareiškė, kad JAV mažumos, siekdamos teisingumo ir laisvės, nori trijų dalykų: kad jie būtų priimami tokie, kokie yra; kad jiems padėtų patiems kurti savo likimą, su Dievo pagalba dalyvaujant žmonijos pažangoje; kad jie būtų išklausyti ir jų reikalai sulauktų patenkinamo sprendimo.

- Katalikų Bažnyčia Afrikoje per 15 m. žymiai paaugo Kenijoje, Malawi, Tanzanijoje, Ugandoje ir Zambijoje. Katalikų skaičius iš 5 mil. paaugo iki 11 mil. Vyksta Bažnyčios afrikėjimas, nemažinant ištikimumo Bažnyčiai.

- Pasaulyje yra 705 mil. katalikų, kaip skelbia paskutinės žinios iš Vatikano. Katalikai sudaro 18,3% viso pasaulio gyventojų, kurių priaugo iki 3.870 milijonų. Kunigų visame pasaulyje yra 410.000, vyrų ir moterų vienuolių 1.055.000; paskutiniu metu padaugėjo pasauliečių diakonų skaičius.

- JAV Katalikų labdara 1975 m. padėjo 26.104 kūdikio susilaukusioms netekėjusioms motinoms. Iš jų 6.103 atidavė kūdikius išūnyti, bet dauguma pasiliko auginti pačios.

- Katalikų, stačiatikių ir protestantų teologai iš Afrikos, Azijos ir Lotynų Amerikos sudarė Trečiojo pasaulio teologų sąjungą.



ANKSTYVAS IR ŠALTAS RUDUO ATKELIAVO Į LIETUVĄ

"Tiesoje" rašoma, kad žvarbūs rugsėjo vėjai nudraskė žalius, dar nespėjusius pagelsti medžių lapus. Netikėtai anksti atšalo ir šalnos pakando sodų ir daržų gėrybes. Rugsėjo 20 d. pasirodė šalnos. Kitais metais tokiu laiku Lietuvos žmonės džiaugdavosi "bobų vasara".

Spalio pirmomis dienomis Lietuvoje prasidėjo didžiulės šalnos, kurios užklupo dar daržuose esamus šakniavaisius, ypač morkas ir runkelius. Po šalnų praėjo didžiulė lietaus audra, kuri mažiau paliestus šakniavaisius siek tiek atgaivino, bet jie jau netinkami laikyti žiemai. Agronomai pradėjo duoti patarimus, kaip apšalusius šakniavaisius naudoti. Ragina juos dabar skubiai sušerti gyvuliams, o pavasariui palikti šieną.

Lietuvoje šiemet rudens beveik nebuvo. Dėl vėlyvo pavasario ir vėsios vasaros vėlavo augalų augimas. Tokių šalčių spalio pirmomis dienomis Lietuvoje nėra buvę per 200 metų.

Ankstyvą ir šaltą rudenį į Lietuvą atnešė iš šiaurės Skandinavijos atkeliavęs aukštas oro spaudimas. Jis stūmė šaltą arktinio oro srovę link Pabaltijo.

PIRMASIS LIETUVOS ŽEMĖLAPIS

"Tiesoje" rašoma, kad pirmasis Lietuvos žemėlapis buvo išleistas 1613 m. Trakų vaivados M. K. Radvilos Amsterdame ir pavadintas Lietuvos didžiosios kunigaikštystės žemėlapiu.

Graikų mokslininkas Ptolomėjus (apie 90 - 160 m.), sukaupęs daug geografinių duomenų, parengė veikalą "Geografija" ir prie

jo pridėjo dvidešimt septynis žemėlapius. Viename iš jų užtikamas Lietuvos kartografinis vaizdas, įterptas tarp Nemuno ir Dauguvos, o tarp Vyslos ir Nemuno pažymėtos baltų gentys — sūduviai ir galindai.

Viduramžiais atsirado bažnyčios "geografa" ir "kartografa", kurie "žemėlapiuose" vaizdavo Šv. Rašto dalykus, tarp jų pasirodė ir keletas visai realių žemėlapių. Įdomu, kad trijuose jų yra užrašai: viename — "Lesland", kitame — "Litefanie Paganis", trečiame — "Lituana". Kartografijos tyrinėtojai mano, kad šiais užrašais žemėlapių autoriai ženklino Lietuvos teritoriją.

Apie 1430 m. žymus vokiečių filosofas ir matematikas N. Kuzietis sudarė vidurio Europos žemėlapi. Jame autorius pavaizdavo ir Lietuvos teritoriją. Čia matomos Kuršių marios, Nemunas, Šventoji, Venta, taip pat pažymėta Klaipėda ir Kaunas. Vėliau pasirodė dar daugiau žemėlapių, kuriuose vaizduojamos Europos šalys, o tarp jų ir Lietuva.

Nuo 17 a. antrosios pusės Lietuvoje pradėta sudarinėti ypatingi žemėlapiai. Botanikas J. E. Zilibertas 1776-83 m. parengė Merkio baseino augalijos žemėlapi. 1786 m. parengtas Lietuvos-Lenkijos hidrografinis žemėlapis. Pasirodė Gardino, Kauno ir Vilniaus planai.

VILNIAUS VALSTYBINIO V. KAPSUKO UNIVERSITETO MOKSLINIŲ BENDRADARBIŲ IŠVYKA Į RADVILIŠKIO RAJONĄ

Šioje išvykoje dalyvauja dailininkai, muzikologai, fotografai ir atliekantys gamybinę patirtį studentai. Išvykos tikslas ištirti

kaip gyvena socialistinis kaimas. Kas būdinga šių dienų žmonių buičiai.

Pastebėta, kad šiandieniniame kaime atsiranda ir vystosi nauji gyvenimo reiškiniai bei papročiai. Ypatingai pasireiškia nauji papročiai visuomeniniame bei šeimyniniame gyvenime. Iškilmingai ruošiamos derliaus šventės, kuriose rengiamos atskirų apylinkių įprastinių valgių parodos ir įvairūs žaidimai.

Radviliškio rajone yra daug su padavimais susijusių vietovių, piliakalnių ir senkapių. Padavimuose atsispindi kovų su kryžiuočiais, švedais pėdsakai. Išvykos dalyvis, žinomas kraštotyrininkas mokytojas J. Sliavas surado rimtų duomenų prielaidai, kad šiame rajone, prie Šiaulėnų, vykęs žinomas istorijoje Saulės mūšis.

Išvykos dalyviai surinko daugiau kaip 500 piešinių, apie 3000 fotonegatyvų, 500 dainų su melodijomis, apie 2500 puslapių aprašų, kelis šimtus dokumentų, apie 100 vertingų knygų.

Išvykos dalyviai rajone suruošė būdingesnių piešinių, nuotraukų ir retų senienų parodą.

Išvyka užbaigta, supažindinant visuomenę su darbo vaisiais. Ta proga Pociūnėlių pagyvenusių žmonių ansamblis atliko vaidinimą su dainomis ir šokiais. Buvo parodytas R. Onaičio sukurtas filmas "Derliaus šventė".

AR DAUG ŽVĖRŲ LIETUVOS GIRIOSE?

"Tiesoje" Lietuvos Medžiotojų ir žvėrių draugijos respublikinės tarybos pirmininkas Marijonas Kiela sako, kad šiemet Lietuvos giriose bus medžiojami briedžiai, stirnos, šernai, elniai. Elniai bus ne tik medžiojami, bet ir perkeliama į tuos respublikos miškus, kur jų yra mažiau. Taip pat bus gaudomi bebrai.

1938 m. Dubysos upėje buvo sugautas paskutinis Lietuvoje bebras. Tarybų valdžios metais, susirūpinus šių vandens gyventojų globa, jų skaičius ėmė greit augti. Praėjusių metų pabaigoje Lietuvoje jau buvo 7700 bebrų. Kai kur jie savo aštriais dantimis ėmė niokoti parkus ir pradėjo gadinti vandens

užtvankas. Jie savo brangiu kailiu neatsilygina padarytų nuostolių ir todėl šiemet numatyta jų sumedžioti per tūkstantį.

Lietuvos girios savo gamta yra labai palankios šernams, kurių šiandien priskaičiuojama apie 17 tūkstančių. Jie daug pridaro žalos kolūkiams, todėl šiemet užplanuota jų sumedžioti per 13 tūkstančių.

1939 m. Lietuvos giriose gyveno 91 briedis, šiandien apie 8 tūkstančiai. Tikimasi ateityje turėti daugiau fazanų, nes jų atvežta iš kitiur 3200. Plečiant žemės ūkį, šiek tiek sumažėjo kiškių.

Norint žvėris medžioti, būtina juos globoti ir pasirūpinti pašaru žiemai. Kiekvienam tūkstančiui hektarų miškų ploto Lietuvos giriose dabar įrengta po 1,1 hektaro pašarinių aikštelių.

DRAMOS MYLĖTOJŲ ŠVENTĖ

Šiauliuose tris dienas vyko įprastinė dramos mylėtojų šventė, kurioje pasirodė scenos mėgėjai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Alytaus, Trakų, Panevėžio, Plungės ir kt. miestų. Laimėtojai tapo Klaipėdos ir Kauno dramos rateliai. Jų vadovai ir geriausieji vaidmenų atlikėjai apdovanoti.

PANEVĖŽIO TEATRAS LENINGRADE

Leningrade panevėziečiai viešėjo visą mėnesį. Leningrado spauda įvertino lietuvių teatralų sugebėjimus, nesigailėdama jiems pagyrimo. Panevėžio teatras vaidina literatūros ir muzikos kūrinius, įprasminančius asmenybės likimą, jos sudėtinguose savi-tarpio ryšiuose su gyvenimu.

Leningrado spauda, vertindama pastatymus, atvežtus nuo Nevėžio prie Nevos kran-tų, pažymi jų aukštą sceninę kultūrą. Čia pasireiškė žymūs Lietuvos scenos meistrai: J. Miltinis, D. Banionis, J. Blėdis, G. Karka ir K. Vitkus.

- Kolumbo vyčiai nukentėjusiems nuo gamtos nelaimių Philipinų gyventojams pasiryžo nusiųsti pagalbos už 38.000 dol.

- Prancūzijos televizija susitarė su Izraelio televizija sudaryti 25 filmus iš Senojo Testamento. Kainuos 8 mil. dol.



SPECIAL DELIVERY

Gana intriguojantis nuotykių filmas. Jame vaizduojamas toks iš dalies “svieto lygintojo” Blindos tipo, tik neigiamesnis, vyras, kuris dalyvauja banko apiplėšime. Jis išlieka gyvas, kai kiti jo bendrininkai savo žygį baigia tragiškai. Bebėgdamas nuo policijos, jis pinigų maišą įkiša į pašto dėžę, numatęs vėliau juos išsitraukti. Tą pastebi ir vienas narkotikų spekuliantas. Jis net paštininką peršauna, kad pagrobtais jo raktais galėtų atsirakinti pašto dėžutę ir išsiimti lobi. Raktui užlūžus, jam nepasiseka.

Banko “iškraustytojas” paguodžia moterį, kurios vyras dingio kare, įteikdamas dešimtį tūkstančių neva nuo jo. Pritapęs prie vienos gyvanašlės, jis prisitaiksto atsukti pašto dėžutės sraigtus ir, visą ją įsivertęs į automobilį, narkotikų spekuliantų vejamas, pabėga, o paskiau su ta moterimi liuksusiniu laivu išplaukia į svetimus kraštus.

Filmas turi intrigą. Gamintojų pažymėtas PG ženklą, kas reikštų — su tėvų pritarimu gali eiti ir jaunimas. O vis dėlto, šalia nuotykių intrigos, filme yra nemažai ir neigiamybių: apiplėšimas, nelegalus intymumas (nors ir vengiant plikų gašlumų), narkotikų spekulianto nužudymas, pagaliau ir pati atomazga — kriminalinį nusikaltimą papildžiusis išeina lyg laimėtoju.

Pagrindiniai filmo aktoriai — Bo Svenson ir Cybill Shepherd, scenarijaus autorius — Don Gazzaina. Režisierius Paul Wendkos vietomis įstengęs įnešti ir humoro. Gana skambi Lalo Schifrin muzika. Filmas American International Relyse.

THE FRONT

Tai paskutiniu laikotarpiu į komedinius filmus pasinešusio Woody Allen kūrinys. Medžiaga fabulai parinkta su tikra dramine įtampa: vaizduojamas šaltojo karo laikotarpis JAV-se, kada ryšiai su komunistais šiame krašte buvo kliūtimi užimti atsakomines pozicijas. To-

kių įtarimų suvaržytas rašytojas Alfred Miller (Michael Murphy) kreipiasi į užkandinės kasininką Howard Prince (Woody Allen), kad jisai rašytojo paruoštą skriptą televizijai įteiktų savu vardu, pažadėdamas už tai 10% honoraro. Allen sutinka. Jo laukia pasisekimas. Ypač kai jis ir iš kitų tokių rašytojų paima kūrinius įteikti savu vardu. Bet televizijos vadovybė ima tartis dėl turinio, apie kurį jis nieko neišmano, prašo pataisų, kurių jis nesugeba daryti. Čia ir išsivysto ta dramatinė įtampa.

Skriptų redaktorė Florence Barrett (Andrea Marcovici) pamilsta tokį “gabų rašytoją”. Jis taip pat ją myli. Ji laiko “rašytoją” genijumi, o jis yra tik frontinis (iš čia filmo pavadinimas) asmuo kitiems trims rašytojams. Čia vėl nauja medžiaga komedijai.

Nors yra siužetas, bet Allen nėra jau tarp pirmaujančių komedijos vaidmenų. Marcovici nuoširdesnė, bet ir ta nedaug kuo labai nustebina. Tiesa, kai kurie dienraščių kritikai šiam filmui iš galimų keturių žvaigždučių skiria tris, bet kiti filmą gerokai pamurkdo. Apskritai, jis pakenčiamas, bet ne tarp pirmaujančių. Nuvykęs pamatyt, nenuobodžiaus, bet nenuvykęs — nieko labai nenustos. Filmas toks gana lygus, be ypatingesnių sužibėjimų. Tiesa, gana švarus, išskyrus vulgarų žodį pabaigoje, teismo scenoje, bet gal tai įvesta specialiai, kad parodytu, kokias menkystes vėliau liberalai ir komunistuojantieji sutinka demonstracijose kaip herojus, pasipriešinusius raudonuosius varžantiems įstatymams ir pačiam teismui.

Filmo režisierius Martin Ritt nieku labai neprasikišantis. Skripto autorius Walter Bernstein, muzika Dave Grusin. Columbia bendrovės gamyba.

CAR WASH

Universal filmų gaminimo bendrovė Hollywoode yra viena iš pačių stipriausių, tačiau negalima pasakyti, kad šis jos pastatytas filmas pasiekia kokias aukštumas. Vaizduoja jis įvai-

rių smulkių nuotykių pynę vienos dienos bėgyje Los Angeles mieste, automobilių plovimo įmonėje, kur pravažiuoja visokiausi personažai. Filmas taikytas eilinei, paprasčiausiai publikai, kad ją pralinksminu, prajuokintų. Tikrai komiškų situacijų nemažai. Jos kasdienės, bet pakankamai juokingos, ir žiūrovų tarpe kvatojimas gana dažnas. Daugumas aktorių negrai, bet geras skaičius ir baltųjų. Šių tarpe gal daugiau neigiamų personažų, užtat filmas daugiau mėgstamas tų teatrų, kur daugiau lankosi negrai. Vaizduoja paprastų darbininkų, automobilių plovėjų, taigi neturinčių specialybės, grupę. Jie užtat gana vulgarūs, su gatvės žodynu pašnekesiuose. Nors gašlumo scenų nėra, bet viena kita užuomina pasitaiko, ypač kad įvesta ir vyrogaudė jauna negrė.

Skriptas sukurtas J. Schumacherio, muzika N. Whitefield, režisūra M. Schütz. Ir šiam filmui kritikai kabina tris ar net tris su puse žvaigždučių, įrikiuodami tarp geresnių. Jis turi vertę kaip pramoginis, bet meniškų vertybių jame gana skurdu.

MURDER BY DEATH

Neil Simon, kuris yra sukūręs skriptus sėkmingiems filmams, kaip "The Old Couple", "Barefoot in the Park", parašė scenarijų ir filmui "Murder by Death". Jame sutelkta visa eilė garsių artistų, kurie čia vaidina žymius detektyvus: Peter Falk vaidmeny San Francisco detektyvo Sam Diamond, Elsa Lanchester — britų Jessica Marbles vaidmeny, Peter Sellers kaip Sidney Wang, James Coco kaip prancūzų Milo Perrier. Truman Capote pasirodo vaidmenyje Lionel Twain, kuris į savo pili pasikviečia minėtus detektyvus, siekdamas įrodyti, kad juos pralenkia savu gudrumu, kad jie neįstengia su-sekti jo klastų.

O klastų ten daug. Ant ateinančių krinta nuo stogo skulptūros, tarp gėrimų imaišoma ir pavojingų skysčių, krinta pora nužudytųjų lavonų. Šis Columbia bendrovės paskleistas filmas, susuktas Ray Stark, režisuotas Robert Moore. Ir visi jie, deja, įklimpsta su šiuo filmu. Tai turėtų būti komedija, bet humoras toks grubus, kad kelia ne juoką, o nusistebėjimą filmo kūrėjų neskoningumu. Daugelis tų tariamų filmo juokų siejasi su aklu durininku-kelneriu, kuri čia vaidina Alec Guinness. Koks čia gali būti juokas iš aklo žmogaus daromų klaidų, įvykstančių todėl, kad jis aklas?

Filmas toks slegiantis, nuobodus, neintriguojantis. Turtingas parinktais aktoriais, bet skur-

dus savo turiniu. Gerai, kad jame nėra nei gašlumo, nei kalbos nešvankumo, bet to gi geram filmui dar neužtenka. Tiesa, "New York Times" kritikas V. Canby kiek gailestingiau, palankiau filmą vertina, bet Čikagoje amerikiečių kritikė Christine Nieland filmą sumala, ir turi pagrindo.

HOT POTATO

Azijos miškuose, upėse, džiunglėse įvykusių atsitikimus vaizduojas nuotykių filmas. Jame yra įdomesnių vaizdų, kur grožį sudaro vanduo ir miškai. Yra intriga, nes mišri grupė žmonių, keliaujančių egzotiškais vietomis, susiduria su puslaukiniais, masiniais būriais, juos užpuolančiais. Nepaprastu sugebėjimu visokių džiudžitsų, jie įstengia ištaškyti ant jų užgriūvančius būrius puslaukinių. Patekę į tokių žmonių stovyklą, jie išsiveržia, "dvikovoje" vienam pasisekus nugalėti genties vadą, kuris, pagal jų įpročius, atiduoda nugalėtojui savo žmoną su vaikučiu. Bebėgant berniukas ima grimsti į lakų smėlį (dribsmėlį), iš kurio jį vos vos išgelbsti. Tačiau tie nuotyčiai pasakiški, neįtikėtini, kai vienas žmogus pakloja visą būrį atakuojančių, dar ir ginkluotų, puslaukinių. Apskritai, filmas pramoginis, nuotykinis, be didesnės meninės vertės.

LYRIC OPERA

Jeigu taip neturtingi meniškų lobynų filmų ekranai, tai vis dėlto reikia pasidžiaugti Amerikos operų scena. Čikagos Lyric opera, sezoną pradėjusi rugsėjo 25 d. ir užbaigianti gruodžio 18 d., šiemet pasirinko net septynias operas: Offenbacho "Hoffmano pasakas", Rossinio "Pelenę" (Cenerentola), Verdi "Kaukių balių" ir "Rigoletto", Musorgskio "Chovanščina", Puccinio "Tosca" ir Prokofievo "Meilę už tris apelsinus". Taigi, repertuare persvara klasikinių kūrinių, nesibaidant iversti ir kiek modernesnių.

Ypač, atrodo, stiprūs pastatymai "Hoffmano pasakų" ir "Toscos". Jų bilietai jau buvo labai anksti išpirkti ir nebegaunami. Įdomu, kad kaip aktorių, taip ir režisierių, daugelis buvo iš Europos, net gal didžioji dalis, ir parinkimas geras. Kai kurių operų režisūra tiesiog stebuklus padariusi, įvedama ypatingo gyvumo. Techniniai scenos įrengimai labai pažangūs. Kai prie visa to prisideda ir solistai su pajėgiais balsais, reikia džiaugtis laimėjimais. Gruodžio mėnesiui belikusios dvi operos: "Tosca" ir "Meilė dėl trijų apelsinų". Lyric operoje dainuoja ir sol. Voketaitis.

Juozas Prunskis

1976 METŲ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” TURINYS

ĮVAIRŪS STRAIPSNIAI

ŽMONIJOS ALKIS — Juozas Vaišnys, S.J.....	1
DAUGIAU PAGARBOS GYVIESIEMS IR MIRUSIEMS — Danutė Bindokienė	5
BLAISE PASCAL — Juozas Venckus, S.J.....	6
DANGUOLĖ STONČIŪTĖ — Interviu	9
ISTORINĖS ĮVAIRYBĖS APIE LIETUVOS ŽMONES — Juozas Prunskis	11
BARBARAI IR HEROJAI LIETUVOJE — Juozas Vaišnys, S.J.....	37
MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME — Feliksas Jucevičius . . 41, 83, 118, 152,	193,
	227, 262, 292, 332, 367
PIRMOJI AMERIKOS ŠVENTOJI — J. Venckus, S.J.....	45
DU SAVANORIAI — Br. Krištanavičius, S.J.....	46
MŪSŲ VEIKSNIAI — Juozas Vaišnys, S.J.....	73
LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS METAI — PL B Valdyba	78
K. BAŽNYČIOS PADĖTIS LIETUVOJE NEPRIKLAUSOMYBĖS PRADŽIOJE	
— Br. Krištanavičius, S.J.....	78
HENRI BERGSON — J. Venckus, S.J.....	86
TEISE AR SAVANAUDIŠKUMAS? — D. Bindokienė	88
LAIMINGI ŽMONĖS — Laiškas iš Lietuvos	109
TRYŠ DIDIEJI POPIEŽIAI — Br. Krištanavičius, S.J.....	112
NUOSTABUS ĮVYKIAI — R. Dagilis	122
KO SIEKIA EUCHARISTINIS KONGRESAS — J. Vaišnys, S.J.....	145
BAŽNYČIOS VADOVYBĖ — Br. Krištanavičius, S.J.....	148
GEORGE BERNARD SHAW — J. Venckus, S.J.....	155
NEĮPRASTAS ATSITIKIMAS — A. Kelmietis	158
HORIZONTAI — Algirdas Grigaitis	180
LIETUVOS KANKINIAI — J. Vaišnys, S.J.....	181
GRANITAS, AKSOMAS IR AUKSAS — Br. Markaitis, S.J.....	184
T. STASYS RIMKEVIČIUS, S.J. — Br. Krištanavičius, S.J.....	187
KO LABIAUSIAI REIKIA ... — Redakcija	217
POPIEŽIAUS PRIMATAS — Br. Krištanavičius, S.J.....	222
ARNOLD JOSEPH TOYNBEE — J. Venckus, S.J.....	224
PRASMINGI GYVENIMO ĮVAIRUMAI — J. Prunskis	230
KONTRASTŲ ŠALIS — J. Vaišnys, S.J.....	253
ŠV. PETRAS IR ŠV. POVILAS — Br. Krištanavičius, S.J.....	257
MOZAIKA IŠ GYVENIMO TRUPINĖLIŲ — J. Prunskis	265

DAIL. ADOLFINA ZUBIENĖ — Redakcija	268
KAS GERA IR KAS BLOGA . . . — J. Vaišnys, S.J.....	289
KAIP DIEVAS SUKŪRĖ PASAULI — A. Mauragis	289
JEI SUGRIAUSI KITO DANGŲ ... — J. Vaišnys, S.J.....	325
TOLERANCIJA N. TESTAMENTO ŠVIESOJE — Alfonsas Grauslys	328, 364
DEJONĖ, KELIANTI ABEJONĘ — Stasys Yla	330
LAIKAS ATSIIMTI DIEVO DOVANĄ — Nina Gailiūnienė	336
GYVENIMO VAIZDELIAI IS REPORTERIO UŽRAŠU — Vytautas Kasnis . .	339
VELNIAS LIETUVIŠKOSE PASAKOSE — V. Bagdanavičius, MIC	341, 373
TERESĖ GAIDELYTĖ — V. V.	359
KĄ MUMS KALBA KALĖDOS? — T. J. Beleckas, S.J.....	363
A.A. KAZIMIERAS PEČKYS, S.J. — Redakcija	382

ŠEIMA

VAIKŲ AUKLĖJIMO PROBLEMOS — Bertrand Russell	20
ŠEIMOS KRIZĖS IR VAIKAI — A. Protas	23
NEPABAIKIM PER ANKSTI — Dalia Staniškienė	50
MEILĖ IR KASDIENYBĖ — D. Bindokienė	56
MALDA — Našlūtė	58
SOMETHING OLD — SOMETHING NEW — Nina Gailiūnienė	92
NE VISUR NORIME LYGIŲ TEISIŲ SU VYRAIS — L. A.....	124
KOKĮ NORĖČIAU TURĖTI VYRĄ — G. Kriaučiūnienė	128
KOKĮ NORĖČIAU TURĖTI VYRĄ — N. Gražulienė	160
MEILĖ, JOS PSICHOLOGIJA — A. A.....	164
TIE APIE KURIUOS PAPRASTAI NEKALBAMA — D. Bindokienė	196
ATOSTOGOS: DRAUGE AR ATSKIRAI? — J. Sav.....	200
KOKIA TURĖTU BŪTI MANO ŽMONA — Aleksandras Pakalniškis	272
TĖVAI, VAIKAI IR MOKYTOJAI - Nijolė Jankutė	300
KOKIĄ NORĖČIAU TURĖTI ŽMONĄ — R. Dagilis	354
VEDYBOS — ŠEIMOS LAIMĖ IR NELAIMĖ — Vytautas Kasnis	383

JAUNIMAS

LIETUVOS JAUNIMO RELIGINIS NUSITEIKIMAS — Loreta Stončiūtė	13
DARBŠTUMAS — J. Plačas	59
KOKIUS NORĖČIAU TURĖTI TĖVUS — Rasa Miliauskaitė	132
III PASAULIO LIETUVIU JAUNIMO KONGRESĄ UŽBAIGUS — Rasa Lu- koševičiūtė	132
JAUNIMAS IR RELIGIJA — Viktoras Nakas	203
PABUNDANT SAVO, KITŲ IR DIEVO TIKROVEI — Kęstutis Trimakas	236
JAUNIMAS IR RELIGIJA — Vytas Kliorys	275
LITUANISTIKOS SEMINARAS JAUNIMUI — J. Vaišnys, S.J.....	303
KUR YRA MŪSŲ VIDURINIOJI KARTA? — R. Lukoševičiūtė	308
JAUNIMAS — RELIGIJA? Rasa Lukoševičiūtė	388

KNYGOS

KODĖL MYLIMAS KATILIŠKIS — Nijolė Jankutė	101
MŪSŲ VAIKŲ RELIGINIS AUKLĖJIMAS — Ses. O. Mikailaitė	167
LYG NEBŪTŲ RYTOJAUS — A. Tyruolis	169
“SAIGUNAS” — D. Bindokienė	206
VIENOS KNYGOS GIMIMAS — Nijolė Jankutė	239
NAUJAS ISTORIJS VADOVĖLIS — Danutė Bruškytė	311
PERSKAIČIUS “MERGAITE IŠ GETO” — Eglė Juodvalkytė	312

EILĖRAŠČIAI

ONA MIKAILAITĖ	4
JULIJA CIJŪNĖLIENĖ	33
VILIJA VAKARYTĖ	62
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	77
RELIGINIAI SONETAI IŠ LIETUVOS	192
ZENTA TENISONAITĖ	226
E. TIMMERMANAS	269
DALIA STANIŠKIENĖ	295
GERTRŪDA VON LE FORT (A. Tyruolio vert.)	371
 TĖVYNĖJE	25, 65, 98, 135, 173, 210, 241, 278, 314, 348, 390
KALBA	29, 63, 103, 138, 171, 208, 245, 282, 318, 352, 386
FILMAI	31, 68, 105, 140, 176, 213, 247, 284, 320, 356, 392
ATGARSIAI	286, 358
TRUMPAI IŠ VISUR — įvairiuose numeriuose yra trumpų žinučių iš katalikiškojo pasaulio.	

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Tel. 737-8400.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Vitalija Bogutaitė. PO VASAROS. Eilėraščiai. Aplanką piešė Zita Sodeikienė. 70 psl., kieti viršeliai, kaina 4 dol. Galima užsisakyti "Ateities" leidykloje: 17689 Goldwin Dr., Southfield, Mich. 48075.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 13. Išleido Amerikos Lietuvių Kunigų Vienybė, 64-09 56th Road, Maspeth, N.Y. 11378.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 2(36). Politikos ir socialinių mokslų žurnalas. Redaguoja Petras Maldeikis. Adm. adresas: A. Balčytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, 111.60629.

Dr. Raymond Moody, Jr. LIFE AFTER LIFE. Tai knyga, apie kurią dabar daugiausia kalbama. Aprašyti pasipasakojimai tų žmonių, kurie buvo "mirę", o paskui buvo atgaivinti. Įdomu, kad tie pasipasakojimai labai derinasi su mūsų tikėjimo mokymu apie pomirtinį gyvenimą.

IŠLEIDŽIAMY KALBININKO PROF. ANTANO SALIO RAŠTAI

Juos redaguoja prof. Petras Jonikas. Iš viso bus 4 tomai, maždaug po 600 puslapių kiekvienas. Pirmasis tomas (bendrinė lietuvių kalba) jau baigiamas spausdinti. Užsisakyti galima šiuo adresu: L.K. Mokslo Akademija, Piazza della Pilotta 4, 00187 Roma, Italy.

Antrasis tomas bus skiriamas tikriniais vardams (Čia bus įdėtos ir nustatytos norminės Lietuvos vietovardžių formos), trečiasis tomas — kitiems straipsniams įvairiais kalbiniais klausimais, o ketvirtasis — lietuvių kalbos tarmėms.

NAUJŲJŲ LAIKŲ LIETUVOS ISTORIJA

Jau baigiama spausdinti Prano Čepėno "Naujųjų laikų Lietuvos Istorija", I tomas. Jis apims XIX amžiaus pabaigą ir XX amž. pradžią iki I pasaulinio karo. Jau rengiamas spaudai ir II šios istorijos tomas, apimamas laikotarpį nuo I pasaulinio karo iki 1920 m. pabaigos. III tomas bus skiriamas nepriklausomos Lietuvos gyvenimui iki 1940 metų.

Pirmasis tomas bus apie 500 psl. Iš anksto užsisakiusiems kainuos 12 dol., vėliau — 15 dol. Užsisakyti galima šiuo adresu: J. Urbelis, 1649 N. Broadway, Melrose Park, 111.60160.

"LIETUVIŲ DIENŲ" SUKAKTIS

Lapkričio mėn. "Lietuvių Dienų" numeris yra skirtas paminėti šio žurnalo 25 metų sukakčiai. Šiame numeryje yra įdomių straipsnių, Igno Medžiuko "Lietuvių Dienų" apžvalga, Liet. Rašytojų sąjungos 30 metų sukakties aprašymas, A. Vaičiuliaičio "Valentinos" studija ir kt. "Lietuvių Dienų" adresas: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, Calif. 90029.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakarė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės-Okura. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.